

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ**

Дипломна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:
студентка 2 курсу, групи 610
спеціальності «Початкова освіта»
РОТАР АНАСТАСІЯ СЕРГІЇВНА

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Шестобуз О.С.

До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № 3 від 7 листопада 2023 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

АНОТАЦІЯ

Ротар А. С. Формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри. – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 013 Початкова освіта. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2023. – 115 с.

Автором у процесі теоретичного аналізу наукової та нормативної літератури розкрито актуальність та суть поняття творчої активності учнів, охарактеризовано особливості формування творчої активності на уроках образотворчого мистецтва.

Встановлено, що дидактична гра є одним із найкращих засобів формування творчої активності та підвищення рівня її виявлення під час практичної роботи на уроках мистецтва. Обґрунтовано педагогічні умови формування творчої активності молодших школярів на уроках мистецької освітньої галузі засобами дидактичної гри, серед яких виділено і описано: стимулювання творчого середовища, нетрадиційні техніки малювання, психологічна безпека та свобода вибору.

Сформовано діагностичний інструментарій (рівні, компоненти) та проведено констатувальне дослідження рівня сформованості творчої активності молодших школярів. Здійснено підбір і розкриття сутності методів і прийомів формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва з використанням дидактичних ігор для методичної скарбнички вчителя початкових класів.

Перспективою наступних досліджень є проведення формувального експерименту впливу дидактичних ігор на рівень сформованості творчої активності в учнів початкової школи на уроках мистецького спрямування.

Ключові слова: творчість, творча активність, гра, дидактична гра, формування творчої активності молодших школярів.

ABSTRACT

Rotar A. S. Formation of Creative Activity in Young Schoolchildren in Visual Arts Lessons through Didactic Games. – Manuscript. Master's Degree Program for Master's Degree in Specialty 013 Primary Education. – Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. – Chernivtsi, 2023. – 115 p.

During the theoretical analysis of scientific and normative literature, the author has revealed the relevance and essence of the concept of students' creative activity and characterized the peculiarities of its formation in visual arts lessons. It has been established that didactic games are one of the most effective means of forming creative activity and enhancing its expression during practical work in art classes. The pedagogical conditions for the formation of creative activity in young schoolchildren in the field of art education through didactic games are substantiated, including the following aspects.

The author has developed a diagnostic toolkit and conducted a descriptive study of the level of formation of creative activity in young schoolchildren. The essence of methods and techniques for fostering creative activity in young schoolchildren during visual arts lessons using didactic games.

Key words: *creativity, creative activity, game, didactic game.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ.....	9
1.1. Актуальність проблеми формування творчої активності учнів у науковій літературі.....	9
1.2. Сутність поняття творчої активності та особливості її формування на уроках образотворчого мистецтва.....	22
1.3. Дидактична гра як засіб формування творчої активності молодших школярів.....	31
Висновки до розділу 1.....	47
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ.....	50
2.1. Дослідження стану сформованості творчої активності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри.....	50
2.2. Характеристика педагогічних умов формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри.....	58
2.3. Методичний інструментарій формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри.....	69
Висновки до розділу 2.....	78
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	90

ВСТУП

Актуальність дослідження. З початком століття більшість високорозвинених країн світу, таких як США, Японія, Німеччина, Франція, Велика Британія, Канада та Австралія спрямовані на розвиток творчості як однієї із основ освіти молоді країни. Обранням саме такої спрямованості є посилення акценту на необхідність мобільних та креативних працівників, які збільшуватимуть економіку країни та сприятимуть національному процвітанню.

Про важливість розвитку творчої активності на державному рівні вказують національні навчальні програми та інноваційні освітні програми країн Європи та Північної Америки. В країнах ЄС і Великобританії креативність визнається як наскрізний аспект усіх ключових компетенцій навчання впродовж усього життя, такий напрям освіти був обраний Європейським парламентом і Радою ще в 2006 році. В Сполучених Штатах Америки та Китаї розвиток творчості став одним із основних завдань ще з 2000 року.

В нашій країні творчість та розвиток творчих здібностей досліджували ще такі науковці як Василь Сухомлинський та Костянтин Ушинський, але ця наскрізна навичка не була окреслена в державних документах на належному рівні. До реформ 2016-2018 років в освіті України, основна увага формуванню творчих здібностей приділялася тільки на освітніх предметах мистецької та технологічної освітньої галузі. Сьогодні ж всі уроки повинні містити творчий аспект та спрямовувати учнів на нестандартні рішення та цілеспрямовані відповіді викликам які постають перед новим поколінням.

Стан дослідження проблеми. Дослідження творчої активності почалося ще тоді коли науковці прагнули зрозуміти та пояснити те, як люди освоюють нові навички, створюють щось інноваційне та відкривають наукові закони. Цей вид діяльність тоді ще не називали творчістю, а вважали різновидом одного із ремесл людини. Філософи Стародавньої Греції та

Древнього Риму вважали творчих людей наділеними даром, конкретним феноменом мислення, яке дароване Божим благословінням або Всесвітніми силами. Серед мислителів тієї епохи найбільше дослідженню творчості приділили Платон і Аристотель.

Наступний виток в історії вивчення цього поняття зробили вчені Середньовіччя, які називали творчий процес пізнанням Бога в собі. Таких думок у своїх працях притримувалися Ф. Аквінський та А. Августин.

Ідеї про те, що людина фундатор свого майбутнього і основа будь-якої діяльності, почали формуватися у науковців епохи Ренесансу. Італійський мислитель Д. Віко та французький гуманіст М. де Монтень підтримувалися думки про людину, як творця мови, звичаїв, історії та мистецтва в цілому.

Наступний період світової філософії трактує творчу активність у тісному зв'язку з емоціями, вольовими якостями і розумовими здібностями. Серед дослідників які вивчали цю проблему були Д. Локк, І. Кант, Ф. Шеллінг та З. Фрейд.

Українські науковці також вже давно займаються вивченням творчої активності та способами її розвитку. На сучасному етапі питання активізації дитячої творчості досліджують Г. Кудіна, О. Савченко, Н. Арістова, Л. Масол та М. Сазанова.

Незважаючи на наявність широкого списку наукових праць, які присвячені вивченню цієї проблеми у психолого-педагогічній літературі, все одно перед вчителями постають питання, які потребують детального вивчення дитячої творчості та підвищення її активності як з теоретичної сторони, так із практичної.

Дослідження питання розвитку творчих здібностей в учнів початкової школи та створення усіх необхідних освітніх умов для формування творчої активності наштовхнуло нас на вибір теми дослідження: **«Формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри».**

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри.

У зв'язку з метою наукової роботи перед нами стоять наступні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати актуальність та суть поняття творчої активності учнів, особливості її формування на уроках образотворчого мистецтва.

2. Охарактеризувати дидактичну гру як засіб формування творчої активності молодших школярів.

3. Обґрунтувати педагогічні умови формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри.

4. Визначити методичний інструментарій формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри.

Об'єктом дослідження – формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри.

Методологія дослідження базується на комбінації загальнонаукових і спеціально дидактичних методах. З метою досягнення поставлених цілей були використані такі **методи дослідження**:

– теоретичні: аналіз наукової літератури, систематизація, порівняння та узагальнення матеріалу з проблеми формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри;

– практичні: констатувальний експеримент, педагогічне спостереження, опитування, тестування, анкетування; метод кількісної обробки даних, графічне представлення результатів дослідження.

Теоретичне значення дослідження полягає у характеристиці змісту та активізації творчості, розкритті різних аспектів та закономірностей розвитку творчих здібностей; дослідженні відмінностей між формуванням активної творчої діяльності під час уроків образотворчого мистецтва та здібностей до музичного мистецтва в учнів початкової школи; аналізі результатів дослідження ефективності використання різних підвидів ігор на уроках образотворчого мистецтва; визначенні впливу застосування ігор на процес розвитку творчої активності в дітей молодшого шкільного віку.

Практичне значення проведеного дослідження виявляється у можливості використання його теоретичних висновків педагогами для організації та створення практичних планів-конспектів уроків початкової школи. Дані матеріали також можуть бути корисними для студентів педагогічних університетів, що вивчають методику навчання мистецької освітньої галузі та дисципліни пов'язані з художнім та музичним мистецтвом.

Апробація результатів дослідження. Отримані результати нашого дослідження були презентовані під час студентської наукової конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича «Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи (Україна, м. Чернівці, 25-27 квітня 2023 р.) та під час Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Україна, м. Переяслав, 28 квітня 2023 р., №93).

Структура роботи. Магістерська робота включає в себе зміст, вступ, два розділи та шість підрозділів із висновками до кожного, загальні висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

1.1. Актуальність проблеми формування творчої активності учнів у науковій літературі

У сучасних умовах суспільства, творча риса особистості вважається однією з найбільш популярних та затребуваних у всіх сферах життя. Це виражається в тому, що фахівці, які мають розвинені якості, такі як творчість, уява, креативність та оригінальність, стають конкурентоспроможними на ринку праці. Тому сучасна освіта, зокрема Нова українська школа, акцентує свої завдання на всебічному розвитку особистості кожного здобувача освіти.

Дослідження творчості як самостійного процесу ведеться вже тривалий період. Навіть у стародавній філософії мислителі звертали увагу на характер і сутність цього явища. Античні філософи були зацікавлені у таємницях та відмінностях творчості порівняно з іншими видами людської праці, і це призвело до виникнення численних філософських роздумів про зміст і форми творчості.

Аристотель був одним з перших, хто досліджував цю проблему, він розглядав творчість не лише як мистецтво або ремесло, але й як особливу здатність людського мислення, що базується на відчуттях та станах душі. Інші давньогрецькі філософи вважали, що творчість тісно переплітається із Богом та його благословінням, і дарується як дар з неба праведним людям. Платон, наприклад, підтримував цю концепцію і вважав, що створюючи щось нове, людина переходить із матеріального буття до духовного. Також в період життя філософів античності було популярним розуміння творчості в міцному зв'язку з практичною діяльністю і реалізувалося у виготовленні художніх творів (Н.Гаркавенко, 2007, с.103).

Протягом доби Середньовіччя теоретики вивчали два різні взаємопов'язані підходи, які описували творчість як процес сприйняття та прийняття дару від Бога, а також як ідентифікацію творчості як спадщини всього людства. Перший підхід окреслював Августин, який поєднував творчий процес із даром від Всевишнього та розглядав Бога як посередника творчого акту. Другий погляд підтримував Фома Аквінський, який дотримувався Платонових ідей про те, що творчість є однією з форм діяльності людини. Також на той час акцент був зроблений на здатність створювати щось нове, а не просто відтворювати існуючі зразки (Н.Гаркавенко, 2007, с.103).

Через певний часовий відрізок філософи почали відходити від об'єднання понять творчої активності людини та її відношення і служінню Богу, і все більше зосереджувались на ролі людини, яка є автором свого життя. У період Відродження творчість, а особливо її художня спрямованість стала втіленням поняття мистецтва в розумінні більшості людей.

Тому виникла ціла течія філософів, які вивчали особистості геніїв, оскільки геніальність вважалася рисою носія творчого потенціалу, а продукт його діяльності є результатом творчості на історичному рівні.

Орієнтація науковців на розуміння творчості в наступних століттях описувалася відновленням античних поглядів на процес творчої активності. Серед мислителів, які досліджували це питання, особливу увагу приділили Джордано Бруно та Бенедикт Спіноза. Вони розглядали процес пізнання як рушійну силу будь-якого творчого вияву особистості. Представники цього часу більше зосереджувалися на вивченні методів розвитку спостережливості, ніж на засобах активізації творчості.

Однак з поширенням думок Мартіна Лютера про те, що людина може здобути спасіння через добрі дії, почала формуватися система, що пов'язувала творчість з процесом творення благ для людства. Схожі погляди висловлювали Джон Локк, Томас Гоббс і Френсіс Бейкон, які розглядали

спільність між створенням продукту з вже наявних елементів і творенням чогось абсолютно нового з дотепер невідомого.

Цю ідею розвивав видатний мислитель класичної філософії Іммануїл Кант. Він сполучав творчий процес з ірраціональністю кожної особистості переосмислювати світ через власне сприйняття. Кант підкреслював: «структура творчості є однією з ключових складових структури свідомого пізнання» (О.Сидоренко, 2015, с.264).

Вчений розглядав творчі здібності як взаємодію різноманітних почуттів та сильної волі із складними когнітивними процесами, яким безпосередньо підпорядковується процес пізнання.

Подібного аналізу дефініції «творчість» придержувався Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, який тлумачив це поняття як процес, що нерозривно пов'язаний з особистістю людини. Філософ аналізував творчу активність з погляду впливу суперечностей, які переживає кожна людина під час її становлення. Він також стверджував, що творчість повинна бути відокремлена від матеріального сприйняття світу.

Ідеї Канта продовжив розвивати в своїх працях Фрідріх Шеллінг, який розглядав творчість як поєднання свідомої та несвідомої діяльності людини. Дослідник аргументував це тим, що деякі особи, зокрема генії, вчиняють творчі акти на рівні інтуїції, навіть не розуміючи, що вони створюють щось нове в цей же час. Філософ писав, що творчість найбільш обдарованих людей є найвищим рівнем праці людини, яка характеризує історію людського розвитку.

У XIX столітті французький мислитель Анрі Бергсон описав свій погляд на творчість, визначаючи її як процес, що має власний результат та об'єктивний характер. Він розглядав творчу активність як невід'ємну частину сутності життя, що постійно розвивається та вдосконалюється. Однак Бергсон стверджував, що людина не може створити абсолютно новий об'єкт, а лише об'єднує знайому інформацію в нових поєднаннях. Ця ідея

акцентується на спроможності особистості людини вийти за межі природного та перейти в сферу духовного.

Філософський погляд Зигмунда Фрейда, відомого психолога XIX століття, відзначався контрастом до концепцій Фрідріха Шеллінга. З. Фрейд відводив творчу активність виключно до сфери несвідомого, вона, на його думку, виходила за межі контролю розуму. В своїх наукових працях психоаналітик підкреслював, що творчість, і особливо творча активність не може існувати поряд із раціональним пізнанням, оскільки воно б передбачало логічний спосіб мислення, що суперечить самому процесу творчого вияву.

Український філософ Григорій Сковорода також присвячував значну частину праць дослідженню творчості. Він розглядав творчу активність через призму самопізнання та саморозвитку. Переконаний у необхідності вдосконалення внутрішнього світу людини, Сковорода вважав, що в кожній людині закладені творчі здібності. Також він підтримував думку, що для їх розкриття необхідно створювати спеціальне середовище та умови, сприятливі для творчої самореалізації.

Зокрема, філософ вважав, що в кожній людині є природний запас творчих здібностей. Він наголошував на тому, що для їх виявлення та розвитку потрібні спеціальні підходи та умови. Григорій Сковорода підтримував погляд, що тільки та людина, яка має високий рівень вольових та моральних якостей, здатна розкрити свій потенціал та розвивати свої здібності та таланти на повну міру.

Відомий український творець Іван Франко висловлював свої думки щодо сутності розвитку творчості в своїх дослідницьких працях. У своїх наукових дослідженнях він приділяв більше уваги факторам, що впливають на творчу особистість, ніж самому процесу творчості. Його аналіз підкреслював, що творчість обумовлена не лише внутрішнім натхненням і запалом, але й залежить від ставлення до творчої особистості. Він робив висновок, що стан емоційного комфорту впливає на розвиток здібностей, і

відтак підкреслював важливість щирого та підтримуючого підходу, який сприяє ефективнішій актуалізації природних задатків кожної особистості.

Актуальність проблеми розвитку дитячої творчості та формування її активності на українських землях підтверджується дослідженнями таких вчених, як Г. Кудіної, І. Кон та Н. Арістової.

Процеси формування творчої особистості вивчалися в наукових роботах О. Савченко та В. Сухомлинського, і ці дослідники неодноразово підкреслювали значення розвитку інтегрованої особистості, яка в змозі творчо виявляти свої знання та уміння. Видатний психолог А. Макаренко, акцентував увагу на ролі ігрової діяльності в формуванні творчої активності в дітей молодшого шкільного віку. Його висновки спрямовані на визнання факторів, що сприяють розвитку творчості в сучасних учнів.

На нашу думку, вивчення формування творчої активності не тільки з педагогічного погляду, але й із залученням досліджень психологів найкраще розкриває всі особливості розвитку саме в зазначений віковий період дітей.

Таким чином, завдяки глибокому та всебічному вивченню різними філософами поняття творчості та творчої активності, утворилося сучасне пояснення цієї дефініції.

По-перше, зазначимо що у педагогічному словнику С. Гончаренка творчість розглядається як: «продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення» (С. Гончаренко, 1997, с.326).

Вчений також наголошує на важливості розвитку творчої активності на всіх етапах освіти, що сприяє розвитку суспільства та його прогресу. Таким чином, він підкреслює важливість створення умов для самостійного творення та пошуку відповідей на актуальні питання.

Ще також поняття «творча активність» і його загальне пояснення можна знайти в Словнику української мови, де воно описується як: «активна діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей» (І.Білодід, 1970-1980, с.387).

Головним у цьому визначенні є результат творчої активності, що виявляється через створення нових цінностей та зміну світосприйняття особистості. Таке тлумачення відображає думки філософів про взаємозв'язок духовного та матеріального аспектів під час творчого процесу.

Підґрунтями для цього процесу є здатність людини різними способами відображати реальність і постійний розвиток особистості. Відтворюючи свої власні почуття та активуючи творчий вияв, індивід сприяє загальному підвищенню рівня розвитку творчих здібностей. Ця активність характеризується тим, що насичені образи викликають у людини різноманітні емоції, які знаходять втілення у практичних діях – це і є результат творчої активності.

Наприклад, події, які відбуваються навколо, можуть сприяти активації творчості в людини до створення нею продуктів музичного та художнього мистецтва. Таким чином, розвиток умінь перетворювати отриману інформацію на нове і використовувати спроможність зображувати дійсність власним способом має значуще місце в освітньому процесі.

Ми вважаємо, що важливо пам'ятати, що творчість є не тільки компонентом пізнавальної діяльності, але і її необхідною складовою. Подібно до того, як пізнання неможливе без творчого компонента, так і творча активність не може розвиватися без досвіду людини, отриманого в ході пізнавальної активності та діяльності.

Більшість вчених зазначають, що здатність до творчої активації здібностей та створення нового є властивістю кожної людини від природи, вона закладена в нас на підсвідомому рівні і сприяє перетворенню інформації із чуттєвих образів у необхідний формат.

З одного боку, можна вважати, що творча активність є результатом постійних змін у світі і здатності людей адаптуватися до змінливого оточення. У пошуку способів власного виживання людство завжди створювало та вигадувало нові предмети, які поступово стали продуктами творчої спадщини світу. Отже, сьогодні активність стосується не лише

навколишнього середовища та держави, але й самої особистості людини в її взаємодії з оточуючими.

Філософи акцентують увагу на тому, що всі види діяльності людства поєднанні з творчим компонентом та виявом творчої активності, адже трансформація суспільства завжди потребує створення нових принципів, культурних витворів на основі наявного в людини досвіду.

Таким чином, можна розробити висновок, що творча активність представляє собою «єдність продуктивної та репродуктивної діяльності, що становить суттєву її рису» (І.Зайченко, 2016, с. 260).

Важливим стимулом творчої активності можна вважати появу суперечностей, що виникають зі зміною потреб людини та ресурсами, що можуть їх задовольняти. Розв'язання даних проблем стає сутністю творчості, а задоволення потреб є головною метою творчої активності. Досягнення цієї мети відбувається в ході діяльності, в результаті якої народжуються абсолютно оригінальні твори, які розглядаються як креативна діяльність, або шляхом вдосконалення та модифікації вже наявних продуктів, що може вважатися частково інноваційною діяльністю.

Однією з ключових ознак творчої активності є розробка чогось нового, що ще не було вивчене. Генерація новаторських наукових відкриттів, створення оригінальних ідей та розв'язання складних проблем – це правильне трактування суті творчості та процесу її активації, що позитивно впливає на розвиток суспільства.

Проте, ми вважаємо, що необхідно зауважити, що дитяча творчість та окремі вияви творчої активності не представляють отриманий результат як один з важливих здобутків творчої культури суспільства, але є проявом творчої активності особистості.

Як підкреслює О. Сидоренко: «творчість – це процес оригінальної людської діяльності, що породжує нові матеріальні і духовні цінності, формує предмети, способи поведінки та спілкування, нові образи та знання» (О.Сидоренко, 2015, с. 259).

Аналізуючи дане трактування, ми робимо висновки, що творча активність має різні прояви та методи реалізації. Тому сучасні наукові дослідження пропонують різні підходи до класифікації творчості за її результатами, методами прояву, масштабами процесу, об'єктами та суб'єктами творчої активності, а також видами та етапами (С.Присухін, 2016, с. 105).

Розподіл науковцями за методами прояву творчої активності, який є основою творчого процесу, класифікує такі види: раціоналістичний, раціоналістично-інтуїтивний і звісно інтуїтивний.

Раціоналістична творча активність пояснюється застосуванням раціонального аспекту мислення особистості та усвідомлення нею самої структури цього виду активної діяльності. Центральним є здійснення цілеспрямованого плану дій, які образно сформував творець. Іншими словами, у цьому типі творчої активності важливим є розуміння мети та послідовна розробка плану.

Протилежно до цього існує інтуїтивна творча активність, яка відображається через підсвідомий робочий процес людського мислення. Вона ґрунтується на інтуїції та логіці особистості, при цьому індивід розв'язує поставлене перед ним творче завдання без наявності вже побудованого плану та підготовки.

Наступний вид творчої активності, який ми вам пропонуємо, поєднує раціональні та інтуїтивні аспекти мислення. Проте із схильністю до інтуїтивної діяльності співіснує розумовий компонент.

З цієї класифікації ми можемо зробити висновки, що інтуїтивна творчість є найбільш інтегрованою, системною та змістовно цілою, яка розкриває природні творчі здібності людини і відповідає новим запитам суспільства на розвиток креативних працівників різних галузей.

Згідно з дослідженнями В. Мішина, відповідно до масштабів впливу можна виділити велику та малу творчість. Велика творчість відзначається виготовлення предметів творчої активності, які впливають на загальний

розвиток світової культурної та наукової спадщини. Прикладами результатів цього виду творчої активності є великі наукові та технічні відкриття, предмети світової культури та надбання, які змінили чи змінюють життя всього людства чи громадян певної країни.

Щодо наступного виду класифікації, то ми охарактеризуємо малу творчість, яка переважно описує трансформацію та вдосконалення вже наявних продуктів та елементів діяльності людини. Вияв цієї творчої активності включає розробку ряду допоміжних засобів та інструментарію для удосконалення матеріальних та духовних світових досягнень. Обидва типи творчої активності взаємодіють і впливають на рівень загального розвитку культури та мистецтв людства (В.Мішин, 2005, с.163).

Також науковці класифікують творчість за суб'єктом, який приймає активну участь у цій діяльності. За цим параметром розрізняють індивідуальну та колективну творчість.

Перший вид творчості передбачає, що один індивід здійснює творчу активність відповідно до свого плану та задуму, і результат належить саме йому.

Колективна творчість відбувається в рамках сформованих груп, що можуть включати різну кількість учасників. Ця співпраця творчих особистостей здійснюється як у науці, так і в різних галузях мистецтва. Колективні групи вирізняються наявністю єдиної мети та цілі, які в єдності зближують людей з різними світоглядами та сферами занять. Усі члени колективу відзначаються спільним творчим задумом і планом, який визначає ролі та важливість різних елементів творчої роботи.

Наприклад, при створенні художньої картини задіяно багато творців, кожен з яких відданий певній ділянці роботи, але отриманий результат є цілісним кінцевим продуктом для глядачів.

Крім осіб, які реалізують творчу активність, також розрізняють й критерій поділу системи творчості на різні підвиди за об'єктами, які є одними з важливих в цій діяльності. За вищезазначеним аспектом

класифікують предметно-практичну, духовно-практичну та духовно-теоретичну види творчості.

Предметно-практичний тип в цім розподілі стосується виробництва речей, які становлять необхідну основу для життя та використання людьми.

Другий вид творчості відіграє важливу роль у процесі розвитку суспільства, допомагаючи стабільно адаптувати навколишнє середовище до потреб і вимог людства.

Інший вид, а саме духовно-практична творча активність, втілює синтез духовної та практичної активності людини через осмислене та пізнання нею світу. Об'єкт творчої активності має значний вплив на суб'єкт даного виду творчості, спонукаючи його до розробки цікавих варіантів завдань, їх результатів та напрямків творчої праці.

З цього приводу можна виокремити ще декілька підвидів духовно-практичної творчості, зокрема технічну, наукову, науково-технічну, художню і соціальну творчості, які мають різні цілі.

Серед них особливе місце відводиться технічній творчості, яка спрямована на утворення нових предметів і об'єктів в технічній галузі. Внаслідок такої творчої активності формуються незвичні та оригінальні технічні засоби, гаджети та технічні інструменти. Цей підвид творчості тісно пов'язаний з різними науками, що сприяють створенню нового на основі математичних та фізичних законів.

Окрім цього, є наукова творча активність, що вивчає теоретичні аспекти науки, формулює моделі і є результатом виконаної людиною дослідницької роботи. Серед підвидів даної класифікації є науково-технічний підвид творчої активності, що об'єднує як технічні, так і наукові аспекти, враховуючи соціальний та екологічний вплив на світ.

Науково-технічна творчість спрямована на впровадження інноваційних рішень, які впливають на різні сфери життя. Такі рішення здатні змінювати спосіб функціонування суспільства та розв'язувати важливі проблеми.

Крім того, є ще один аспект – духовно-теоретична творчість. Вона розкривається в створенні та розвитку теоретичних концепцій, які мають велике значення для поглибленого розуміння світу. Цей тип творчості використовує абстрактне мислення та аналіз для створення нових концепцій, які можуть змінити погляди на різні явища. Такий підхід допомагає розвивати науку, філософію та інші дисципліни.

В результаті, залежно від об'єкта та мети, існують різні види творчості. Їх взаємодія та взаємопроникнення формують багатогранну структуру розвитку творчої активності. Ця різноманітність сприяє збагаченню культурних та наукових досягнень, сприяє інноваціям та розвитку суспільства в цілому.

Важливою гранню духовно-практичного підвиду є художня творчість, яка виявляється у різних формах мистецької діяльності, таких як графіка, музика, та письменництво. Кожен твір, який є результатом художнього процесу – це унікальний за своїм змістом та неповторний у своєму вираженні.

Важливу роль у художній творчій активності відіграють закони гармонії та витонченої краси. Художній процес створення продуктів творчості не обмежується розкриттям минулого, як це робить наукова чи науково-технічна творчість, але допомагає розширити творчий культурний спектр.

Слід також згадати про соціальну творчу активність, яка є важливою частиною духовного сприйняття світу. Даний підвид творчого процесу презентується у створенні нових відносин та взаємозв'язків у різних аспектах суспільного життя. Соціально-творча активність втілює загальну мету формування та розвитку високого рівня життя людей.

Вчений В. Арутюнов підкреслює, що «здобуття свободи, боротьба за неї є невід'ємною умовою та засобом реалізації соціальної творчості» (В. Мішин, 2005, с.164).

Таким чином, соціальна творчість може бути розглянута як вияв народної уяви про добробут країни, її росту та процвітання.

Як ми зазначали вище в даній класифікації творчості за суб'єктом є підвид духовно-теоретичної творчості. Оскільки наукові знання впливають на всі аспекти життя людини, то й наука як система теж повинна постійного оновлюватися та поповнюватися новими відкриттями. Основним завданням цього виду є удосконалення глобальної наукової спільноти новими теоретичними підходами та експериментальними відкриттями, що визначають не лише суб'єктивні уявлення, а й загальну культуру людства.

Класифікація підвидів творчості та творчої активності відображає, що, незважаючи на різні підходи до поділу, у всіх випадках творча активність підпорядковується сталим принципам. Незалежно від того, чи це духовно-практична творчість, наукова творчість чи інша, усі види та підвиди виявляють спільні ознаки та характеристики творчого процесу. Як ми зазначили всі підвиди використовують подібні принципи та прийоми для розвитку та досягнення творчої активності.

Дослідник О. Сидоренко розпізнає чотири ключових етапи творчої активності, які є важливими для будь-якого виду творчості. Перший етап – це виникнення чи формулювання творчої проблеми перед індивідом. На цьому етапі важливою є здатність створити ситуацію, яка потребує розв'язання, а також наявність активних рис особистості та творчого потенціалу. Цей етап передбачає зацікавленість та самовіддачу.

Другий етап – пошук варіантів рішень для розв'язання основної проблеми. Це ключовий момент у творчому процесі, де здійснюється підбір методів та прийомів для логічного обґрунтування задуму, а також розробка наступних дій: аналіз і синтез матеріалів, вивчення наявних досліджень та особистого досвіду. На цьому етапі можуть використовуватися різні методи пізнання, такі як дедукція, індукція, аналогія, гіпотеза та інші.

Третій етап творчої активності включає коригування та деталізацію результату розв'язання поставленої проблеми. На цьому етапі проводиться

перевірка достовірності та точності ідеї вирішення, виправлення помилкових міркувань, які можуть суперечити постановці завдання.

Четвертий етап реалізується за допомогою представлення творчих результатів на практиці. Під час цього етапу, творча особистість виступає не лише як генератор ідей та нових підходів, але і як практичний виконавець всього нею задуманого (О.Сидоренко, 2015, с.264).

Всі ці етапи взаємопов'язані і важливі, оскільки відсутність чи пропуск хоча б одного з них може знищити зміст творчої активності особистості.

Отже, процес творчої активності включає в себе різні види, такі як наукова, художня, соціальна, технічна та інші. Незважаючи на різницю у специфіці, всі вони виявляють схожі принципи та особливості розвитку. Класифікація творчості допомагає нам краще розуміти цей процес та виділяти особливості різних його аспектів.

Творчість представляє собою складний процес, що має свою історію вивчення та філософські підходи до трактування. Кожен з цих підходів володіє правом на індивідуальне існування. Творчість реалізується через унікальні механізми та етапи активності, які розкривають її суть та мету. Система класифікації видів творчої активності в свою чергу сприяє кращому розумінню основних засад, що відрізняють один підвид творчої активності від інших.

В сучасному світі творча активність отримує новий характер завдяки використанню передових технологій та інновацій. Творчість має потужний потенціал для поліпшення якості життя людей на планеті. Це підтверджує значущість розвитку творчих здібностей в кожній особі, розвиваючи ще з дитинства.

Покрокова реалізація реформ у систему освіти приближує українські школи до досягнення головних цілей, які передусім ставлять перед собою провідні навчальні заклади, а саме – розвиток активних, творчих та обізнаних громадян, спроможних досягти успіху в своїй країні.

1.2. Сутність поняття творчої активності та особливості її формування на уроках образотворчого мистецтва

Творча активність посідає вагомую роль у житті кожної особистості. Вона визначає сучасне розуміння мистецтва, і навіть впливає на розвиток науки завдяки спроможності дослідників до творчого розв'язання проблем. Психологи з різних куточків світу зазначають, що внутрішня потреба у вияві творчості є загальною у кожної людини. Проте, існують певні зовнішні та внутрішні умови, які можуть сповільнювати творчу активність. Цей процес, у багатьох відношеннях, залежить від природжених здібностей особистості, які виступають фундаментом для розкриття творчого потенціалу учнів.

Здібності, в свою чергу, виступають ключовою умовою розвитку особистості школяра відповідно до його вікових особливостей. Дітей, які проявляють високий рівень творчої активності вже на ранніх етапах розвитку, називають обдарованими. С. Гончаренко визначає: «обдарованими дітьми, тих в яких здібності до виконання конкретних видів діяльності проявляються змалку» (С. Гончаренко, 1997, с.235).

Проте, всі здібності потребують сприятливих умов для розвитку, бо відсутність відповідного середовища для розвитку може призвести до занепаду здібностей, навіть тих, які були спочатку вираженими. Такі ситуації можна відслідковувати на прикладі обдарованості.

Термін «обдарованість» має різні відтінки у сучасних дослідженнях. Зокрема, педагоги-теоретики розглядають обдарованість як: «індивідуальну потенційну особливість здібностей людини, завдяки яким вона може досягати відмінних результатів у конкретній галузі» (С.Гончаренко, 1997, с.235).

Інші дослідники, як, наприклад, О. Степанов, сприймають обдарованість як: «високий рівень розвитку загальних і спеціальних здібностей, які сприяють досягненню творчих успіхів» (О. Степанов, 2016, с.302).

Також існують думки, що обдарованість – це сукупність здібностей, що дозволяють особистості реалізувати її потенціал у різних сферах життя. Усі ці трактування поєднують поняття «розвиток» і «активність», оскільки саме взаємодія та постійна діяльність стимулюють людей до вияву власних емоцій та ідей.

Сформувані природні здібності на високому рівні не вдасться кожній особистості, оскільки існують соціальні та економічні обставини, які можуть затримувати виявлення внутрішніх нахилів до конкретної діяльності, як гра на музичному інструменті. Відповідно до нашого розуміння, найвдалішим визначенням поняття «обдарованість», яка тісно пов'язана із творчою активністю є цитата відомого німецького психолога В. Штерна, який стверджує: «обдарованість полягає в «здатності індивіда свідомо адаптувати своє мислення до нових вимог» (О.Степанов, 2016, с.302).

Він також підкреслює, що ця здатність психіки швидко адаптуватися до змін умов життя є важливою складовою обдарованості.

Обдарованість не реалізується в ізоляції від особистості, а є результатом синтезу природних здібностей та впливу оточуючого середовища. Здатність від народження до конкретної діяльності визначається особистісними особливостями людини, а саме – його типом мисленням, швидкістю перебігу психічних процесів, способом сприймання інформації.

Таким чином, обдарованість прямо пов'язана з здатністю особистості активно та творчо діяти відповідно до своїх вікових вимог так, щоб активність стала можливістю для розвитку, а не перешкодами.

Ця описана раніше концепція обдарованості є загальною, або універсальною, оскільки включає в себе природні задатки кожної людини. Однак деякі дослідники виокремлюють і спеціальну обдарованість, яка проявляється у вигляді нахилів до конкретних видів активності. Це призводить до суперечності думок серед науковців щодо віднесення творчої активності до загальної або спеціальної обдарованості (О. Туриніна, 2017, с.53).

Поміж творчою обдарованістю, яку розрізняють психологи слід акцентувати увагу на існуванні вищого рівня прояву творчої активності людини – таланту. Це поняття часто асоціюють із природньою творчою активністю, а тих, хто проявляє її на високому рівні, називають талановитими до певної діяльності.

Психолог О. Степанов стверджує: «талант – це сукупність здібностей, що дозволяють отримати продукт діяльності, який відзначається новизною, високою досконалістю і суспільною важливістю» (О. Степанов, 2016, с.298).

Характеристика продукту активності в цьому контексті має подібні риси з характеристиками результату творчої діяльності, який також відрізняється абсолютною новизною. Деякі психологи вважають, що вже в дитинстві можна виявити перші прояви таланту у різних сферах побутового життя. Однак важливо розуміти, що талант, так само як і здібності, вимагає постійного розвитку. Рівень сформованості таланту також залежить від середовища життя і умов, які впливають на особистість.

Вищий рівень активності може проявлятися через різну діяльність і характеризуватися специфічними якостями. Творча особистість повинна мати значний творчий потенціал та високу чутливість до світу, який її оточує. Про наявність та розкриття високої творчої активності у людини можна говорити тільки тоді, коли творчі досягнення будуть помітні в її працях, а отриманий результат буде характеризуватися нестандартністю і унікальністю поміж інших робіт.

Вищим рівнем творчої обдарованості та прояву активності є геніальність, яка проявляється через творчий процес людини та має значний вплив на розвиток світових тенденцій. Прояви найвищого рівня творчої активності є невід'ємною частиною розвитку суспільства, тому освітні заклади в різних країнах акцентують увагу на розвитку та формуванні творчої активності учнів.

Творча активність дітей не має на меті створення нових об'єктів мистецтва, а направлена на збільшення можливостей та умов виховання та

формування в дитини необхідного шляхом саме природнього вияву її психологічної активності. Творчість є для особистості школяра силою, яка допомагає їй швидше адаптуватися до змін у світі.

Педагог Ю. Сенько, у своїй праці про особливості розвитку творчих здібностей в учнів початкової школи, констатує факт, що: «дитяча творчість – це створення дитиною особисто нового, для неї значущого продукту, який новаторським чином характеризує сприйнятий нею образ» (Ю. Сенько, 2019, с.208).

Дитяча творчість виявляється у створенні предметів, які репрезентують її відчуття, а також реалізується під час активності, такої як малювання, ліплення, гра. Дослідники розрізняють основні етапи дитячої творчої активності.

Перший етап – це формування почуття невідомого, загадкового, яке потрібно розкрити. Цей етап є добором завдання для дитини, створенням проблемної ситуації, що мотивує до розв'язання завдань за допомогою творчого підходу.

Другий етап включає появу запитань та зацікавленості в учнів. Уточнення дітей може бути як теоретичним, пов'язаним із самою проблемою, так і практичним, яке включає додатковий інструктаж-пояснення від вчителя.

Наступний етап – виділення ключових елементів та складових творчого завдання для його успішного розв'язання. Це вимагає серйозного ставлення до творчої роботи та аналітичних здібностей дітей.

Четвертий етап – це осмислення та розуміння сутності проблемного завдання. Якщо діти розуміють проблематику, це впливає на те, як вони втілюють свої задуми в реальність. Слідом є створення гіпотез, які є важливим етапом у створенні та плануванні творчої активності дитини.

П'ятим етапом дитячої творчої активності є аналіз і створення результату, який є найкращим варіантом для вирішення поставленої проблеми.

Е. Торренс вважає, що вияв творчої активності є основою розвитку творчих здібностей у школярів та сприяє активізації дитячої креативності. Ця творча діяльність передбачає різноманітність мислення, вияв різносторонніх емоцій та дій. Ю. Сенько також розглядає креативність як синонім до терміну творчої активності, що: «представляє індивідуальну траєкторію психічного розвитку дитини, її інтегральну якість, яка виражається у прагненні до пізнання та прагненні до новаторського мислення» (Ю.Сенько, 2019, с.208).

Тому можна стверджувати, що креативність є однією з основних рис творчості та ключовою складовою розвитку творчих можливостей учнів початкової школи. Результатом креативності дітей є їх здатність незалежно від інших створювати нові об'єкти та здобуття творчого, соціального та практичного досвіду.

Додатково, науковці акцентують увагу на ролі розвитку психічних процесів в школярів та їх емоцій у важливості актуалізації дитячої творчості. Ці процеси обумовлені особистим досвідом дитини, її умовами існування та сприйняттям оточуючого світу. Також розвиток творчості відповідає за формування пізнавальних процесів у дітей, таких як пам'ять, усі види мислення та уява.

Важливо відзначити, що підтримка та мотивація творчої активності у ранньому дитячому віці базується на емоційному зв'язку. Дитина має бажання виразити себе через творчість різними способами та методами, надихаючись своїми почуттями та думками.

Таким чином, дитяча творчість є важливим аспектом розвитку особистості, який включає в себе не лише створення нових об'єктів творчості, але й розвиток пізнавальних процесів, психічних процесів та емоцій. Вона сприяє розвитку креативності та формуванню творчого потенціалу дитини, що є важливим для її подальшого розвитку та успішності.

Позитивні емоції становлять важливу роль у долатті труднощів, які виникають у шкільному житті. Таким чином, використання творчості може зробити негативні думки менш яскравими, а позитивні враження – більш

насиченими та помітнішими. Учні краще сприймають та засвоюють інформацію, якщо вона має привабливе забарвлення, отже, впровадження творчості в освітній процес робить навчання ще більш мотиваційно наповненим.

Процес формування творчої активності в молодших школярів складається з кількох стадій, які гармонійно співвідносяться з етапами творчого процесу. Перша стадія передбачає створення творчого предмету за допомогою відтворення готового об'єкту або дублювання прикладу, який створив хтось інший. Цей етап можна назвати стадією початкового репродуктивного відтворення вже відомого способу діяльності дитиною.

Друга стадія полягає в постановці запитань та уточнень. Учні можуть використовувати теоретичні запитання, що стосуються проблеми, або практичні, спрямовані на додатковий інструктаж. На цьому етапі діти діють вже більш самостійно, використовуючи додаткову інформацію.

Третя стадія – це внесення новизни в окремі елементи, що призводить до часткових змін результату. Цей етап можна назвати творчим наслідуванням, де учні здатні замінити окремі елементи дій на власні варіанти.

Четверта стадія – це усвідомлення суті проблеми та розуміння її. Від того, наскільки глибоко учні розуміють проблему, залежить вибір способу, яким вони будуть реалізовувати свої ідеї.

Остання стадія дитячої творчості – це стадія створення справжніх новаторських продуктів, які характеризуються креативністю та оригінальністю. Цей результат відзначається поєднанням якостей інноваційної діяльності учнів.

Важливо відмітити, що розвиток бажання виражати свої думки та ідеї є стимулом для розвитку мотивації та творчої активності дитини. Реалізація цього процесу допомагає вчителю виявити можливі нахили та здібності учнів, а також адаптувати навчальний процес до цих особистісних особливостей.

Отже, процес формування творчості в школярів має складну структуру та включає різноманітні етапи, які сприяють розвитку креативності та неповторності мислення. Зокрема, початкові стадії, де дитина відтворює вже відомий об'єкт або метод, сприяють формуванню базових навичок та умінь. Це важлива основа, на якій будується подальший творчий розвиток.

Проходження наступних стадій – це вже вияв оригінальності та щирої творчої активності. Діти здатні не лише наслідувати, але й вносити свої ідеї, змінювати відомі шаблони та створювати щось нове. Це дає їм можливість відчувати себе справжніми творцями, вільними від обмежень та стандартів.

Зокрема, стадія репродуктивної творчості допомагає дітям розкрити свої аналітичні здібності, навчитися порівнювати, синтезувати та аналізувати інформацію. Це дозволяє їм перетворити знання на нові продукти, які відзначаються оригінальністю. Остання стадія творчої активності, де вони створюють інноваційні продукти, підкреслює здатність дітей мислити нестандартно, шукати альтернативні шляхи та робити вагомий внесок у розвиток держави.

Для підтримки цього процесу, важливо створити сприятливе середовище, де діти відчують свободу вираження своїх ідей та думок. Це може бути досягнуто шляхом стимулювання позитивних емоцій, надання можливості вибору та розвитку самостійності.

Також важливо враховувати особливості кожної дитини, її індивідуальний підхід до творчості. Це допомагає вчителю краще розкрити її потенціал та нахили, а також забезпечити оптимальний розвиток.

У підсумку, формування творчої активності у школярів є складним та цілісним процесом, який допомагає розвивати їх таланти, уміння думати креативно та самостійно, а також формувати новий підхід до створення новітніх продуктів. Цей процес вимагає підтримки, відкритого середовища та індивідуального погляду, що сприяє налагодженню позитивних зв'язків навчання з розвитком дитини.

У контексті уроків мистецького аспекту надзвичайно важливо сприяти розвитку творчих здібностей учнів. Інтегрована мета цих предметів полягає у введенні учнів у світ творчої діяльності та формуванні теоретичних знань щодо мистецтва загалом. Особливу увагу слід приділяти урокам образотворчого мистецтва в початковій школі, оскільки вони допомагають дітям подолати внутрішні бар'єри, які можуть гальмувати розвиток їхньої творчості. Часто діти можуть відчувати сором перед власними ідеями та думками, і тут вчителю важливо спрямувати їх творчий потенціал у правильному напрямку.

У процесі виявлення творчого потенціалу учнів, важливо враховувати кілька показників. Перш за все, відношення дитини до мистецтва та самого творчого процесу є важливим фактором. Дослідження цього показника дозволяє визначити, чи цікавиться учень вивченням предмета і чи відчуває бажання здійснювати творчу діяльність.

Інший важливий показник – це якість і рівень творчої активності учня. Аналіз швидкості реакцій, винахідливості та оригінальності під час розв'язання завдань є важливим аспектом. Здатність до вибору методів, прийомів та засобів творчої активності стає третім важливим показником, оскільки саме це впливає на остаточний результат та кінцевий творчий продукт учня.

Важливо також враховувати, що творча активність може існувати, але для її реалізації необхідні практичні знання та навички. Тому уроки мистецької освітньої галузі враховують всі ці аспекти для створення оптимальних умов для розвитку творчих здібностей учнів.

Сучасна освітня парадигма вимагає дотримання умов, які зроблять навчання пізнавальним та особистісно-орієнтованим. Значущою є приділення великої уваги розвитку творчих здібностей уже з раннього дитинства, коли нахили та інтереси тільки формуються. Від вчителя та школи залежить, наскільки вдало вони зможуть розкрити цей потенціал та стимулювати дитину до творчості.

Також важливо зазначити, що дослідники та психологи вважають, що саме молодший шкільний вік сприятливий для формування творчої активності. У цьому віці діти ще не мають внутрішніх обмежень та стереотипів, які можуть з'явитися зі дорослішанням. Тому завдання вчителя полягає не лише в розвитку загального рівня творчості, але й в розкритті та виявленні потаємних талантів кожної дитини.

У ранньому віці творчість проявляється природно і особливо виразно на уроках образотворчого мистецтва та музичного мистецтва. Маленькі учні із великою наснагою очікують цих занять, де вони можуть творчо працювати та розвиватися. Проте, приблизно у віці з 9 до 11 років творчість стає більш усвідомленою, і учні ставлять перед собою певну творчу мету.

У початковій школі під час творчих завдань, незалежно від предмету, учні починають розуміти взаємозв'язок між світом та власною особистістю, розмежовують добро і зло, розвивають свою емпатію і намагаються впливати на однокласників і навіть батьків. Ці дії перетворюються в дитячі мистецькі твори, які відображають думки, відчуття та спроби учнів розкрити дану тему чи вирішити проблему.

Удосконалення уяви займає одне з провідних місць на уроках образотворчого мистецтва, бо без цього творчого процесу діяльність залишається виключно репродуктивною і втрачає творчий характер.

Таким чином, можна визначити, що формування творчої активності – це складний і різносторонній процес. Він передбачає не лише формування пізнавальних навичок на уроках образотворчого мистецтва, але й вимагає від педагога здатність створювати такі умови, що сприяють розвитку цілого спектру якостей творчого учня. Серед таких якостей варто виділити допитливість, творчий та пізнавальний інтерес, ініціативність, працелюбність, емоційна активність, наполегливість, дружність та цілеспрямованість.

Вчителю варто включати до своїх уроків завдання і вправи, які активізують не лише навички і пам'ять, але й здатність розуміти свої та чужі

емоції, вмотивованість учнів. Тільки розвиваючи ці різнобічні аспекти творчих здібностей в дітей, вчитель може досягти великих успіхів.

Отже, існують різні підходи до розвитку творчої активності в учнів, ці прояви можуть бути вродженими або розвиватися з часом. Формування та активізація творчих здібностей дітей в молодшому віці створюють умови для успішної реалізації учнівських ідей та думок у майбутньому.

Дитяча творчість проходить через подібні стадії та етапи розвитку, характерні для творчої активності. Творчі задатки впливають на загальний рівень розвитку особистості та є важливими для формування життєвих якостей активного учня.

Тому сучасні зміни освітнього процесу в Україні спрямовані на створення навчального середовища, де поєднуються різні форми роботи та заохочується проявлення на будь-яких уроках таких якостей як креативність, оригінальність та унікальність учнівських робіт.

Уроки мистецтва в початковій школі найбільш відповідальні на формування надій щодо розвитку у дітей загальних творчих навичок. Учні на цих заняттях не лише засвоюють теоретичні знання, але й застосовують їх на практичних діях. Тому можна зазначити, що розвиток творчої активності учнів молодшого шкільного віку повинен бути основною метою кожного заняття «Образотворчого мистецтва».

1.3. Дидактична гра як засіб формування творчої активності молодших школярів

Сформувати однаковий вияв творчої активності в усіх учнів неможливо, оскільки цей процес є індивідуальним та тривалим для кожної особистості. Сучасна українська система освіти націлена на використання різних методів, прийомів і засобів для активізації творчої діяльності під час навчання в усіх галузях, включаючи мистецтво.

Активізація творчості учнів є важливою, і для досягнення успішних результатів необхідно мати чіткий план дій на кожному етапі уроку. Зокрема, розвиток розумових операцій, таких як синтез, аналіз, порівняння, узагальнення та класифікація, є важливою складовою творчості дитини. Групова або командна робота також сприяє більш ефективному вирішенню завдань, особливо в дитячій творчості.

Ігрова технологія може бути важливим методом для активізації творчості молодших школярів. Ідея впровадження інноваційних методів і прийомів навчання є актуальною, і введення ігор, як ключового елемента освітнього процесу, робить навчання більш особистісно-орієнтованим. Використання ігрових технологій у навчанні має підтримку багатьох науковців і педагогів, і вважається важливим аспектом роботи з дітьми різного віку.

Гра та її значення цікавили людей навіть у давні часи, включаючи Стародавню Грецію та Рим. Деякі аспекти ігор можна відшукати навіть у Біблії. У той час великі філософи, такі як Аристотель, Платон і Геракліт, досліджували питання щодо значення ігор в житті людини. Вони вивчали гру як засіб взаємодії між людьми та світом, а також її вплив на особистість.

Платон, один із видатних мислителів, розглядав гру як важливий елемент діяльності, який допомагає розкрити та розвинути різні аспекти особистості. Він класифікував ігри на п'ять видів, включаючи гру на музичних інструментах, художню гру, гру логіки, змагання-гру та священну гру. Кожен з цих видів мав свої особливості, але вони взаємодіяли між собою. Наприклад, гра на інструментах поєднувала музику та танець, а художня гра дозволяла виразити емоції через творчий виступ на сцені.

Аристотель, з іншого боку, бачив гру переважно як засіб для відпочинку та релаксації. Він не надавав їй такого високого значення, як Платон, і вважав її більше як форму розваги. Він писав про те, що занадто часте використання ігор може перетворити життя людини на невиправдане

змагання. Отже, вже у давні часи великі філософи досліджували різні аспекти гри та її вплив на особистість і суспільство.

В різні історичні епохи роль і значення ігор розглядалися в різних контекстах. У XVI-XVII століттях, під впливом церкви, гра стала більш ритуальною та була об'єктом заборон для служителів католицької віри. Проте, починаючи з епохи Ренесансу, педагоги та дослідники почали використовувати гру як засіб взаємодії з учнями та студентами. Філософи того часу, такі як швейцарці Ж.-Ж. Руссо та Й. Песталоцці і француз Ф. Рабле, окреслювали зміст гри в освітньому процесі та сутність ігрової діяльності.

Один із важливих аспектів впливу ігор на розвиток дитини був висвітлений у роботах Ф. Шиллера, який наголошував на тому, що гра є моделлю реальної життєвої ситуації. Він стверджував, що через гру людина повніше виявляє себе та розвивається. Схожу думку висловлював німецький філософ М. Гайдеггер, який розглядав ігри як природну діяльність людини, спрямовану на дослідження та взаємодію.

У кінці XIX і на початку XX століть, в педагогіці та психології сформувалися чотири концепції, які розглядали роль ігор у житті людини. Перша концепція, відома як «теорія надлишку нервових сил», була розроблена Г. Спенсером. Він вважав, що гра допомагає людині вивільнити зайву енергію та розслабитися, отримуючи від цього задоволення.

Друга концепція, «теорія інстинктивності», була спрямована на тренування інстинктів та вмінь через ігри. К. Гросс розвивав цю ідею, стверджуючи, що гра корисна не тільки для розваги, але й для навчання.

Третя концепція, «теорія рекапітуляції і антиципації», була розроблена Г. Холлом. Вона вказувала на використання ігор для підвищення спорідненості зі своїми предками.

Четверта концепція, «теорія антиципації майбутнього в дитячій грі», пропонувала розглядати ігри як вправи як тренування для майбутнього. Вони

сприяли взаємодії та активності, які були необхідними для подальшого розвитку.

Також у на цьому історичному етапі гри почали вивчати під час використання їх у методиках виховання особистості. Вивченням даних досліджень цікавилися такі відомі психологи, як З. Фройд та К. Гросс. Вчений З. Фройд в співпраці з своїм учнем К. Юнгом створили цілу систему психоаналізу реакцій особистості на ігрової діяльності.

Психоаналітик К.Юнг наголошує, що ігри існують лише для самого ігрового процесу, а коли вона виходить за межі цієї концепції, вона перетворюється на творчу діяльність.

У своїх творах З. Фройд писав, що особистість дитини більш схильна до ігрової діяльності, ніж дорослої особистості, оскільки вже з раннього віку діти навчаються пізнавати оточуючих і вивчати правила через гру. Вчений зауважував, що в дитинстві під час ігрової діяльності ми навчаємося дотримуватися правил, розвиваємо конкурентність та здобуємо перші діяльнісні, практичні навички, які впливають на формування нашого характеру і світогляду.

Роздуми про значення гри в педагогічному контексті можна знайти в працях відомого українського психолога П.Зінченка, який підкреслював: «для ігрової діяльності потрібні певні фізичні та інтелектуальні навички, витримка та самоконтроль» (А. Безчотнікова, 2016, с.105).

Він вважав, що під час гри не лише формуються вміння і навички, але і закріплюються та розвиваються. Вчений наголошував, що ігри, які об'єднують ці три аспекти, можуть здійснювати якісні зміни у навичках та здібностях дітей.

Серед сучасних педагогів, що вивчають походження ігор, можна відзначити Г. Гегеля, М. Кагана, І. Зязюна. Кожен з цих вчених розглядає значення ігор по-своєму, але всі вони позитивно ставляться до використання ігрових технологій на уроках. Вони розглядають творчі ігри як засіб впливу на соціалізацію особистості учнів та формування активних громадян

майбутнього. Вчителі-практики підкреслюють, що гра допомагає розвивати та формувати в учнів чітке розуміння світу.

Відомий український педагог К. Ушинський досліджував питання використання ігор під час навчання учнів початкової школи. Відомий вчений акцентував увагу на важливості педагогічної гри як інструменту, який сприяє ефективному передачі і засвоєнню необхідної інформації.

Після десятиліть наукових досліджень впливу ігор на особистість учнів, сьогодні ми маємо сучасне розуміння терміну «ігрова технологія» це: «педагогічна методика, яка базується на використанні педагогічних ігор у ситуаціях, спрямованих на відтворення та засвоєння суспільного досвіду» (С. Гончаренко, 1997, с.141).

Гра в цьому визначенні стає можливістю для учнів виражати себе, свої емоції та здібності, що робить її корисною на уроках для мотивації та пізнавальної діяльності.

Різні автори мають різні погляди на поняття «гра». В. Селіванов, наприклад, розглядає гру як інструмент виховання та вважає, що вона є найкращим засобом формування характеру особистості. Його думка підкреслює важливість використання ігор як засобу позитивних змін у якостях характеру особистості.

Гра, з точки зору Г. Коджаспірової, яка є важливою з позиції освітнього процесу, оскільки вона сприяє формуванню та розвитку соціальних навичок. Вона об'єднує дітей, стимулює комунікацію та співпрацю для досягнення спільної мети і допомагає виявити прогалини у знаннях.

Отже, ігрові технології можуть бути розділені на різні категорії в залежності від їхньої спрямованості, включаючи розумові, психологічні, соціальні, фізичні та трудові ігри. Ці категорії розвивають різні аспекти особистості учнів. Важливо враховувати тематику гри, оскільки вона визначає спрямованість ігрової технології.

Дана методика передбачає створення реальних ситуацій та вирішення завдань через ігри, що спонукає учнів до активної участі. Відзначимо, що

ігрові технології в навчанні вирізняються тим, що гра є знайомою і природною формою діяльності для кожної людини, вимагаючи ініціативи, уваги, цілеспрямованості і творчості. Завдяки цим технологіям діти легше засвоюють матеріал, подолають труднощі та краще запам'ятовують інформацію.

Гра зазвичай має конкретний результат, що стимулює мотивацію учнів. Головна мета ігрової технології це спроможність формувати уміння і практичні навички в момент її застосування. Під час гри вчитель може негайно коригувати дії учнів, пояснювати помилки та розв'язувати проблемні ситуації. Діти, граючи разом зі своїми однолітками, відчують себе комфортніше та в безпеці.

Важливо підкреслити, що колективна та групова робота сприяють розвитку здорової конкуренції та бажанню перемагати, що має важливе значення в сучасному світі. Гра є багатогранною і її вплив на особистість школяра неможливо звести тільки до одного аспекту чи цілі.

В оновленому змісті освітнього процесу початкової школи, ігрова технологія застосовується як окрема методика навчання, яка передбачає розгляд теми чи конкретного предмету в цілому. Також вона може включатися як частина чи компонент інших педагогічних методик.

Іноді вчителі використовують декілька ігор під час уроків, підкреслюючи важливість ігрової технології у власній роботі. Проте важливо зауважити, що ізоляційне використання гри не може вважатися ігровою технологією, і гра буде використовуватися лише як один із багатьох засобів навчання.

Вчений С. Шамаков наводить важливі характеристики ігрової технології, серед яких: «процедурне задоволення, яке включає вільну розвивальну діяльність, що здійснюється тільки за бажанням дитини, задля самого процесу діяльності, а не лише результату; поле творчості, що передбачає імпровізацію та високу активність; емоційна напруга, яка характеризується емоційним збудженням, конкуренцією, змаганням;

властивість прямих або непрямих правил, які допомагають відобразити зміст гри, її логічну частину та часову послідовність» (Г. Дзятківська, 2015, с.142).

Поміж основних характеристик ігрової технології визначаються і її конкретні цілі, такі як навчальні, розвивальні, виховні і соціалізуючі. Навчальна ціль полягає в формуванні світогляду дитини, практичних навичок і умінь застосовувати набутий під час гри досвід у реальному житті.

Розвивальна орієнтація сприяє розвитку розумових операцій і характерних рис особистості учнів, яка скеровує гру на розвиток емпатійних навичок та рефлексивної компетентності для успішного адаптування до змін у навколишньому середовищі.

Виховна ціль визначає виховний вплив ігрової діяльності на особистість учня, а також формування позитивних мотивів щодо самовиховання та саморозвитку дитини через ігри.

Соціалізуюча ціль спрямовує учнів на засвоєння цінностей, традицій і моральних принципів суспільного значення через імітаційні впливи ролевих ігор.

Щоб використовувати ігрові технології на уроках, вчителю необхідно не лише теоретично вивчити цей підхід, але й ознайомитися з практичними особливостями. Тому для педагогів розроблено набір правил організації освітнього процесу з використанням ігрової технології.

Перше правило спрямоване на активну участь усіх учасників навчально-виховного процесу в ігровій діяльності. Кожен учень має брати участь в діяльності під час гри, оскільки від цього покращується психологічна атмосфера в учнівському колективі.

Друге правило рекомендує вчителям стимулювати та підтримувати інтерес учнів до активної гри та пізнавальної діяльності. Така зацікавленість у грі може бути втілена через цікаві призи чи заохочення. Важливо підкреслити, що оцінювання має ґрунтуватися на принципах формувального оцінювання, і використання матеріальних винагород є неефективним.

Третє правило наголошує на важливості проведення чіткого, структурованого та логічного інструктажу. Незалежно від зацікавленості учнів у грі, вчитель повинен вміло пояснювати правила і завдання, оскільки від цього залежить зрозуміння завдань учнями та дотримання ними правил. Тому вчителю важливо не лише бути суддею під час ігрової діяльності, але й служити прикладом для своїх учнів.

Четверте правило визначає необхідність створення відповідних умов в освітньому середовищі, що включає в себе формування позитивної атмосфери як перед грою, так і в самій діяльності. Також це сприяє розвитку учнівського почуття рівності і справедливості, коли кожен розуміє, що він має ті ж права, що і інші, і що правила гри діють для всіх однаково.

Наступне правило ставить перед собою завдання виховувати в учнів колективну відповідальність за результат гри, коли учні розуміють, що від їхнього власного результату залежить результат всього колективу. Важливо відзначити, що дане правило не відноситься до ігор індивідуальної спрямованості.

Останнє, але не менш важливе правило полягає в тому, що вчитель має відігравати роль партнера і супроводжувача, а не лише оцінювати знання учнів. Оскільки діти, завдяки своєму віку, активно наслідують дії та поведінку дорослих.

Таким чином, ігрова технологія не лише надає можливість здобути знання та навички учням, але й сприяє їхньому розвитку, вихованню та соціалізації. Правила для вчителів під час застосування цієї технології допомагають створити сприятливі умови для успішної ігрової діяльності та розвитку учнів.

Впровадження ігрової технології значною мірою залежить від обраного педагогічного напрямку та форм роботи, які використовує вчитель під час уроку. Вибір цих аспектів визначається основними педагогічними підходами, що діють у класі. До таких підходів можна віднести:

– Розвиток творчого потенціалу учнів через особистісно-орієнтований підхід. Цей напрям акцентує на розвитку особистості кожного учня, стимулюючи його творчість і самовираження під час ігрової діяльності.

– Застосування інтерактивних методів, пов'язаних із ігровими елементами. Інтерактивний підхід передбачає активну участь учнів у процесі навчання та використання ігор для залучення їх до навчального матеріалу.

– Діяльнісний та інтегрований підхід до навчання та виховання. Цей напрям спрямований на формування практичних навичок та вмінь учнів через активну участь у різних видів діяльності, включаючи ігрові ситуації.

– Компетентнісний підхід в освітньому процесі. Він ставить перед собою завдання розвивати ключові компетентності учнів, а ігри можуть бути ефективним інструментом для досягнення цієї мети.

Вибір конкретного підходу не визначає єдину мету використання ігрових технологій, але спрямовує діяльність вчителя у відповідному напрямку. Ця гнучкість і можливість адаптації ігор до різних педагогічних завдань робить їх потужним інструментом для досягнення різноманітних навчальних та виховних цілей.

Таким чином, ігрові технології в освітньому процесі об'єднують педагогічні методи з ігровою діяльністю, щоб створити реальні ситуації для навчання та розвитку учнів. Враховуючи особливості психології молодших школярів і розуміючи сучасні дитячі інтереси, вчителі можуть використовувати ігри як ефективний засіб навчання та виховання, сприяючи розвитку особистості дитини протягом тривалого часу.

Таким чином, можна підсумувати, що ігрові методи та технології є складною системою методичних прийомів, які застосовують у різних формах завдяки педагогічній грі. Дослідники пропонують різні тлумачення педагогічної гри, але всі вони спрямовані на одну головну мету – створення реальних ситуацій через ігрову діяльність. Це пояснюється тим, що під час гри дитина, несвідомо для себе, набуває життєвих навичок і вмінь.

Важливо відзначити, що гра в навчанні не завжди була такою популярною. Протягом тривалого часу її розглядали лише як засіб для розваг та відпочинку. Визнання її потенціалу в освіті стало відомим лише на рубежі XIX і XX століть, коли освітні фахівці зрозуміли, що бажання дітей грати можна успішно використовувати для навчання, а не лише для організації їх дозвілля.

Усі вищезазначені особливості та умови впровадження ігрової технології вимагають від вчителів гнучкості та адаптації до змін. Необхідно розуміти сучасні дитячі інтереси та враховувати їх психологічні особливості. Результати використання будь-яких технологій не завжди можна побачити одразу, тому вплив ігор на навчання та виховання стане очевидним лише через декілька років, коли особистість дитини буде повністю сформованою.

Тому розвиток та стимулювання цих видів діяльності відіграють важливу роль у процесі навчання та виховання учнів.

У педагогічній літературі гра пояснюється скоріше як вид активності дитини в уявних ситуаціях, спрямовану на відтворення реальності та створення ситуацій, які сприяють формуванню життєвого досвіду, незалежно від діяльності особистості.

У словнику педагогічних термінів науковця С. Гончаренка вказано, що поняття «гра» презентується як: «форма вільного самовияву людини, яка передбачає відкритість світові можливого та розгортається у вигляді зображення (виконання, репрезентації) ситуацій, смислів та станів» (С.Гончаренко, 1997, с.73).

Ігрова діяльність в розумінні педагога формується на основі гри і є одним із видів активної діяльності дитини, під час якої отримується суспільно важливий досвід і освоює основні функції адаптації до життя.

Якщо розглядати ігри не лише через призму педагогіки, але також враховувати їхній психологічний вплив, важливо відзначити, що гра може допомагати подолати відчуття невдач у житті людини. Особистість дитини, яка часто бере участь у командних іграх, краще сприймає власні помилки та

невдачі, що сприяє розвитку цілеспрямованості, впевненості у собі та власних можливостях. На основі цих рис характеру в майбутньому формується творчий потенціал людини. Тому, на нашу думку, гра є одним з необхідних компонентів розвитку творчого учня.

Під час гри, також, учень може розвивати свою фантазію, вільно висловлювати свої думки та ідеї. Зворотний зв'язок, який гра надає, дозволяє коригувати цілі, правила та суть гри на ходу, що активно впливає на процес навчання. Варто враховувати, що такі зміни все одно зазвичай сплановані вчителем, оскільки більшість ігор мають добре продуманий сценарій, який включає чіткий порядок подій.

Гра рідко характеризується непередбачуваністю і хаосом; за винятком можливої імпровізації, яка також частково задумана вчителем. За допомогою ігор, вчитель може надати дітям можливість подивитися на світ та інших людей з різних точок зору, примірити на себе різні ролі, що розвиває у них емпатію та уміння співчувати і співпереживати іншим.

Також варто зазначити, що гра сприяє розвитку загальних цінностей культури та норм поведінки в учнів. Коли дитина повторює дії лідера, вона виробляє для себе певний ідеал вчинків та способу діяльності. Якщо цей приклад є позитивним, вплив цього прикладу на особистість учня сприятиме позитивним змінам.

Окрім цього, застосування гри передбачає взаємодію з іншими учасниками діяльності, що сприяє інтеграції учнів в соціум і розвитку в них власної життєвої позиції. Учні навчаються спілкуватися, спільно діяти, переконувати інших учасників, а також слухати їхні думки і переконання. Соціальні навички можна розвивати лише у процесі спільної роботи всіх учасників освітнього процесу.

Однією з особливостей гри є те, що вона швидко включає пізнавальні процеси учнів і створює підґрунтя для розвитку пам'яті. Граючи, учні навіть неусвідомлено запам'ятовують певну інформацію, таку як правила гри,

елементи завдань та відповіді однокласників. Тому вчені наголошують, що використання навчальних ігор поліпшує обізнаність учнів у матеріалі уроку.

В. Кукушин у своїй науковій праці виділив ряд характерних для гри функцій, які включають розважальну, комунікативну, пізнавальну, діагностичну, терапевтичну, функцію соціалізації і функцію самореалізації. Кожна з цих функцій має своє спрямування, проте вони взаємодіють між собою.

Розважальна функція, на думку вченого, є однією з найперших, оскільки вона виконується грою в ранньому дитинстві. Головною метою таких ігор є створення атмосфери розваг та відпочинку.

Комунікативна функція спрямовує дітей на оволодіння мовою та засобами виразного мовлення через гру. Вона особливо важлива в період раннього дитинства, коли формується вміння виражати думки через діалогічне спілкування. У подальшому розвитку дитини В. Кукушин вказує на пізнавальну, діагностичну та функцію соціалізації. Дошкільний навчальний заклад вводить дидактичні ігри, які надають дітям інформацію про певну сферу життя. Вихователь в дитячому садку виявляє перші відхилення в поведінці і може коригувати їх за допомогою гри.

Функція соціалізації полягає в тому, що гра включає дитину в соціальне середовище через ігрову взаємодію з родиною, друзями та однолітками.

Терапевтична функція полягає в застосуванні гри як інструмента корекції виявлених відхилень. Вона тісно пов'язана з діагностичною функцією. Цікавою функцією, виділеною вченим, є функція самореалізації, яка розглядає гру як засіб реалізації і презентації власного практичного досвіду.

Педагоги використовують ігри на уроках, щоб зробити навчання цікавішим та активізувати творчу діяльність учнів. Потрібно зазначити, що пізнання тісно пов'язане з творчою активністю, і гра є важливим засобом її активізації на уроках мистецької спрямованості. Для використання ігор на

уроках, учні повинні розуміти їх структуру та компоненти, такі як тема, правила та ігрова ситуація. Ігрова діяльність може бути застосована на всіх макроетапах та мікроетапах уроку залежно від тематики та мети.

Організація гри включає в себе структурування ігрової діяльності, планування цілей і встановлення мети. Важливо також проводити аналіз та опрацювання отриманих результатів, які обов'язково порівнюються із поставленими завданнями та цілями гри.

Не менш важливою складовою структури є мотиваційний аспект, який розкриває в учнів бажання учнів співпрацювати в грі, їх інтерес до взаємодії з іншими учасниками гри і можливість творчого самовираження. Гра може функціонувати як окремий процес і в такому випадку її структура також включає розподіл ролей між гравцями та реалізацію сюжету гри, який потрібно пояснити дітям та втілити в їхній діяльності.

Щодо компонентів гри, то вони включають:

- мотиваційно-цільовий компонент;
- операційний компонент;
- змістовий компонент;
- контрольно-оцінювальний компонент;
- результативний компонент.

Лише в цілісній системі можуть функціонувати вказані вище компоненти, оскільки кожен з них спрямований на різні аспекти освітнього процесу. Відсутність розуміння сутності хоча б одного з компонентів може призвести до втрати всіх позитивних якостей інших компонентів.

Усі ігри, які застосовуються на уроках мистецької спрямованості, включають в себе ці компоненти та структуру. Залежно від їх характеру, форми та місця проведення, їх можна умовно розділити на творчі ігри та ігри з правилами.

Творчі ігри допомагають розвинути креативність учнів, їх здібності до моделювання ігрових ситуацій. Серед таких ігор можна виділити сюжетно-

рольові, імпровізовані та драматичні ігри. З іншого боку, ігри з правилами також мають свою класифікацію, включаючи пізнавальні, дидактичні та спортивні.

Ігри даного виду реалізують найбільше можливостей для формування творчої активності кожного учня на уроках образотворчого мистецтва. Творчі ігри сприяють розвитку уваги, пам'яті, творчого та критичного мислення, логіки та уяви, а також розкривають здібності учнів. Різновиди творчих ігор характеризуються наявністю в їх основ, на базі яких діти можуть формувати власну творчу активність.

На уроках мистецької спрямованості використовують сюжетно-рольові ігри, які поєднують в собі сюжетну спрямованість гри та рольовий характер. Сюжетні ігри часто базуються на казкових історіях, легендах, витягах з художніх творів або реальних ситуаціях та епізодах з життя учнів. Рольові ігри спрямовані на осмисленні різних ролей, які пропонує нам ігрова ситуація. Ігри як і ролі можуть змінюватися відповідно до теми уроку.

Оскільки обидва види ігор мають схожу спрямованість, їх часто об'єднують під назвою сюжетно-рольових ігор, бо сюжет є основою для розподілу ролей у грі.

Застосування театралізованих ігор, до яких відносяться сюжетно-рольові, наочно демонструє бажання учнів займатися творчою діяльністю, зокрема акторським мистецтвом. У таких іграх школяр самостійно формує власний образ, керуючись зовнішніми прикладами або внутрішніми переживаннями.

А. Калініченко підкреслює, що сюжетно-рольові ігри допомагають виявити творчий потенціал при відтворенні сюжету гри. Проте деякі педагоги вважають, що творчість обмежується у сюжетно-рольових іграх, оскільки учні реалізують заданий сюжет і грають ролі, використовуючи прописані слова. Ми вважаємо, що таке розуміння сюжетно-рольової гри є одностороннім, оскільки під час виконання ролі учень вже проявляє свої здібності та творче мислення.

Творча діяльність може виявлятися в різних акторсько-режисерських проявах, які розкривають здатність учнів спілкуватися, координувати свої дії та взаємодіяти в колективі. Ігри цього типу широко застосовуються на уроках образотворчого мистецтва, оскільки їх тематика найкраще підходить для презентації художнього твору.

Наприклад, на етапі роботи з додатковими матеріалами вчителі можуть використовувати ігри, які мають на меті стимулювання творчого мислення та уяви учнів. Для учнів першого класу слід обирати ситуації з простим сюжетом та захопливою історією. Ці ігри спонукають дітей до прояву ініціативи та виявлення своїх інтересів. Учитель швидко зрозуміє, хто в класі чим цікавиться, і хто що обожнює.

До креативних ігор також відносяться ігри-драматизації, які спрямовані на розкриття і «відтворення в образах літературних творів зі збереженням послідовності епізодів» (І.Кардаш, 2016, с.91).

Цей вид ігор відрізняється від інших тим, що учні мають «перевтілюватися» в персонажів казок та уявляють вчинки та дії героїв відповідно до сюжету твору. Застосування цих ігор на уроках образотворчого мистецтва сприяє розвитку доброзичливого спілкування між учнями та підтримує зацікавленість у виконанні практичної частини уроку, а саме створенні виробу, продукту – театральної маски.

Щоб ігри надавали максимальні можливості для розвитку творчої активності важливо мати маски та іграшки під час гри, оскільки вони допомагають зняти психологічні бар'єри у дітей, які можуть боятися виступати перед публікою або соромитися висловлювати свої думки. Під маскою дитина відчуває себе інакше і стає «справжнім» героєм казки на короткий час.

Метою гри є розвиток мовлення в дітей, вміння виразно декламувати слова і презентувати свою роль перед публікою. Хід гри-драматизації полягає в розкритті талантів та творчих здібностей через інсценізацію. Після завершення самостійної практичної діяльності учнів, вчитель розподіляє між

ними ролі та створює всі необхідні умови для інсценізації, такі як музика, реквізит, або навіть елементи костюмів.

Окрім творчих ігор на уроках образотворчого мистецтва, також використовуються ігри з використанням правил. Такі ігри сприяють розумінню учнями рівності своїх прав і обов'язків, і мають велике виховне значення. З розвитком гри за правилами, учні досягають важливості дотримання правил, що є важливою частиною самого ігрового процесу. Педагог відводить значну увагу поясненню правил і проведенню інструктажу.

До цього типу ігор належать і дидактичні ігри, або пізнавальні ігри. Вони використовуються для навчання і виховання школярів, і дозволяють закріпити знання, навички та уміння. Дидактичні ігри мають багатофункціональний характер, включаючи навчальну, виховну, комунікативну, розвиваючу, орієнтаційну, мотиваційну, компенсаторну та релаксаційну функції.

А.Кошель трактує дидактичну гру як: «ігрову діяльність, у якій діти діють за певними правилами і використовують набути знання» (А. Кошель, 2019, с.69).

Таким чином, ігрова діяльність виявляється одним із важливих інструментів розвитку та оптимізації творчої активності на інтегрованому курсі «Мистецтво» та окремому уроці образотворчого мистецтва. Гра стає основним та ефективним засобом зацікавлення та мотивації учнів до активної навчальної діяльності. Більшість педагогів вважає, що гра повинна сприяти отриманню досвіду, який буде корисним для учнів у майбутньому.

Тому вчителям потрібно створювати усі можливі умови для виховання та навчання дітей усіх вікових періодів, оскільки від цього залежить подальший розвиток суспільства.

Висновки до розділу 1

Отже, вивчення творчості як окремого процесу відзначалося ще в античній епосі, коли гра вважалася просто засобом розваги. Протягом довгого часу ці питання вивчалися головним чином філософами та психологами, які розглядали творчість як рушійну силу у будь-якому процесі. Філософи XVII-XVIII століть, такі як Ф. Шеллінг, Г. Гегель і Е. Кант, внесли нові ідеї щодо творчого процесу.

Наприклад, Ф. Шеллінг пояснював творчий процес як поєднання свідомого і несвідомого в психіці особистості, Г. Гегель розглядав творчість через призму практичного досвіду кожної людини. Е. Кант в своїх працях досліджував і розробляв власний підхід щодо розвитку творчої активності, який залежав від здатності людини пізнавати світ.

Важливий внесок у розуміння творчості зробили вітчизняні педагоги К. Ушинський, В. Сухомлинський. Вони приділяли велику увагу ролі ігрової діяльності у формуванні творчих здібностей дитини.

Сучасне визначення творчості, запропоноване С. Гончаренком в педагогічному словнику, визнане одним з найбільш поширених і чітких. Суть творчого процесу полягає у бажанні людини створювати нові цінності, предмети та знання. Внаслідок різних форм реалізації творчої діяльності і її результатів існує безліч класифікацій творчості на різні види і підвиди.

Аналізуючи закономірності творчої активності, О. Сидоренко виділяє чотири основні етапи, які взаємодіють між собою та впливають на загальний розвиток творчого потенціалу учня.

Однією з особливостей розвитку творчої активності молодших учнів є особливості дитячої психіки та творчості дітей, яка передбачає створення практичних виробів на основі досвіду, який наявний в особистості.

Отже, для розробки плану розвитку творчої активності на уроках мистецтва, необхідно спочатку розрізнити головні етапи творчого процесу в учня, які впливають на формування особистості. Ці етапи включають в себе

виникнення відчуття невідомості, постановку уточнюючих питань, які допомагають виділити основні елементи творчої проблеми і сформуванню її вирішення.

Для успішного розвитку творчої активності молодших школярів, необхідно акцентувати увагу на розвитку їхньої креативності. Це включає в себе мотивацію та розвиток різних якостей характеру, які взаємодіють та поєднуються між собою. Отже, формування творчого потенціалу дитини вимагає комплексного підходу.

Використання ігор в навчальному процесі практикується не так давно, проте сутність гри і її вплив досліджуються вже протягом багатьох століть. Починаючи з античної Греції і до епохи Ренесансу, гра використовувалася переважно як форма розваги і дозвілля. Тільки з часом після досліджень великих філософів і психологів гру почали розглядати як засіб, що позитивно впливає на учнів під час навчання.

Вчені досліджували роль ігор і їх значення в освітньому процесі, розробляючи чотири концепції популярності ігор. Кожна з цих теорій має право на існування та подальший розвиток.

Вітчизняні вчені, такі як К. Ушинський, внесли значний внесок у дослідження використання ігор у початковій освіті. Поняття «ігрова технологія» відкриває новий погляд на педагогічні методи, що пов'язані із грою. Ігрові технології включають в себе різні види діяльності, які переважають у процесі гри, і вони поділяються на різні категорії в залежності від головного аспекту гри.

Для успішного впровадження кожного виду таких технологій на уроках, вчителю важливо не лише мати теоретичні знання, але й розвивати власні практичні навички для їхнього використання в навчальному процесі.

В галузі педагогічної науки, гра трактується як активна форма діяльності особистості, яка спонукає індивіда досліджувати навколишній світ через різноманітні ситуації і стани. Під час гри розвивається уява, креативність та здатність до оригінального мислення. Дитина формує в собі

смівливість творити нові речі, вірити у власні здібності та ясно визначати свій власний шлях у майбутньому.

Однією з особливостей використання ігор на уроках образотворчого мистецтва є те, що під час процесу гри учні швидко захоплюються, в них стимулюється творча активність на уроці. Залежно від характеру, форми та місця проведення, ігри можуть класифікуватися на різні підвиди, які будуть мати свої особливості побудови, структури проведення чи середовища. Наприклад, до творчих ігор відносять ігри-драматизації, рольові ігри та театральні представлення, тоді як до ігор за правилами належать навчальні (дидактичні) та спортивні ігри.

На уроках інтегрованого курсу «Мистецтво», вчителі використовують всі перелічені вище підвиди ігор, проте на сьогоднішній день, найпопулярнішою є дидактична гра, яка відіграє ключову роль на уроках, де необхідно не лише засвоювати матеріал, але й впроваджувати його практично.

РОЗДІЛ 2.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

2.1. Дослідження стану сформованості творчої активності учнів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри

Ігрова діяльність є одним з ключових чинників розвитку творчої активності учнів, оскільки вона сприяє їх креативному, соціальному та емоційному розвитку та підтримує готовність дітей до постійного творчого мислення та вирішення нестандартних завдань як зараз, так і в майбутньому. Мистецтво як і гра було невід'ємною частиною освітнього процесу, тому використання ігор, а саме дидактичних ігор може значно покращити процес засвоєння учнями як теоретичного блоку мистецьких знань і навичок, так і стимулювати творчий розвиток дитини.

У констатувальному дослідженні на базах Кельменецького ліцею та Бурдюзького навчально-виховного комплексу Кельменецької селищної ради, Дністровського району, Чернівецької області були задіяні 78 учнів початкових класів і 22 педагогів.

Нами було розроблено чотири опитувальника для учнів 1, 2, 3 та 4 класів з метою вивчення впливу застосування навчальних ігор на рівень творчої активності (див. Додаток А).

Для аналізу та обробки отриманих результатів ми обрали такі критерії творчої активності як когнітивний, мотиваційний та емоційний компонент. Також результати розподілили на три рівні сформованості в дітей творчої активності: низький, середній та високий рівень.

Перший клас у житті школяра є етапом, коли відбувається одночасно багато внутрішніх та зовнішніх змін. Це відноситься як до зміни соціального

статусу, режиму дня так і творчого розвитку. Молодший шкільний вік насичений бажанням дізнаватися щось нове, досліджувати світ, який оточує нас і звісно виражати свої думки. Тому творча активність в учнів першого класу відображає не тільки їх творчий потенціал, але і природну потребу в самовираженні та саморозвитку.

Однією з основних рис прояву творчої активності в першокласників є їх бажання швидко та цікаво виражати свої уявлення на папері. Це дає можливість вчителю розкривати неосяжний потенціал застосування ігрового підходу на уроках мистецтва. Учні готові до нового, а ігрова активність стає для них не тільки веселою, але й пізнавальною, що підсилює їх когнітивний розвиток.

Для аналізу сформованості творчої активності учнів 1 класу було створено опитувальник, який складається з 12 питань різного характеру. Питання були розроблені відкритого характеру, щоб учні мали більше творчих варіантів відповідей на отримані запитання.

Аналізуючи отримані результати від першокласників ми можемо зробити такі висновки, що 55% мають сформовану творчу активність на середньому рівні, 25%– на високому і 20% проявляють творчу активність на низькому рівні, або не хочуть взаємодіяти під час опитування.

Рис. 2.1. Рівні сформованості творчої активності учнів 1 класу

Ось приклади питань для першокласників:

- 1) Які ваші улюблені кольори і як ви їх використовуєте у своїх малюнках?
- 2) Які ігри ви вигадаете самі для розваг?
- 3) Що вас найбільше зацікавлює на уроках і надихає творити?
- 4) Розкажіть про якийсь свій малюнок або виріб.

Отримані від дітей відповіді на питання, частину з яких ми презентували вище, ми проаналізували відповідно до пізнавального (когнітивного), мотиваційного й емоційного компонентів сформованості творчої діяльності за допомогою ігрової діяльності.

За когнітивним критерієм багато учнів можуть показати творчий підхід до використання улюблених кольорів і в умінні їх поєднувати в своїх малюнках. Також застосування ігор на уроці образотворчого мистецтва вплинуло на вибір саме цього навчального предмету серед найулюбленіших в школі.

Першокласники пояснювали це тим, що їм подобається гратися, малювати, ліпити на уроках, що вказує на інтерес та зацікавленість у творчій активності. Реакція дітей на нові ідеї та види діяльності від вчителя показує наскільки діти в 1 класі відкриті до всього нового.

Відповіді на питання про уподобання та надихаючі чинники допомогли з'ясувати, що учнів першого класу мотивують до творчості сучасні мультфільми, герої серіалів та відеоігор, теж деякі з учнів називали відео-блогерів як прикладів для наслідування. Це допомогло нам зрозуміти, що використання інтерактивних платформ, технічних засобів та соціальних мереж під час навчання допоможе підвищити вмотивованість дітей.

Для підтримки мотиваційного компоненту творчої активності необхідно розглянути і прояв емоційного компоненту під час опитування. У відповідях школярів прослідковується інтерес до речей навколишнього світу, діти є активними учасниками соціального життя, тому були відповіді які

стосувалися перемоги, війни, що показує нам як оточуючі обставини впливають на творчість дітей та інтерпретацію емоцій.

Також ми хочемо зазначити що одне з питань про опис своєї роботи показав нам, як сучасні діти дещо критично ставляться до своїх виробів, якщо вони вважають іншу роботу кращою. Це вказує на низьку самооцінку учнів і можливо не доопрацювання вчителя під час формувального оцінювання.

Як висновок до опрацьованих результатів опитування першокласників, ми можемо зазначити такі основні тези впливу дидактичної гри на формування творчої активності:

- більшість навчальних ігор включають елементи дослідження і відкриття нового для учнів, що значно підвищує їх зацікавленість в пошуку відповідей як на питання чи завдання в грі, так і на активну участь в творчій діяльності;

- під час гри в учнів збільшується прояв емоцій, хоча він є дещо меншим чим, наприклад під час спортивних чи інших видів ігор. Проте навчальні ігри допомагають учням направляти свої почуття та емоції на виконання завдань, що спрямовує їх розуміти, досліджувати власні емоції;

- дидактичні ігри вимагають розвитку взаєморозуміння, співпраці та комунікації між учнями, що також є позитивним впливом на формування творчої активності та сміливості першокласників.

Учні другого класу початкової школи відрізняються від першокласників не тільки адаптованістю до школи і наявністю теоретичних знань, але і вмінням вправніше застосовувати різні художні методики, техніки роботи під час уроків.

Також другокласники краще розуміють складніші терміни і краще виражають свої емоції. Перелічені вище відмінності ми помітили під час опитування 2 класу.

Серед них 44,4% мають сформовану на середньому рівні творчу активність, 22,2% – на високому і 33,3% на низькому рівні.

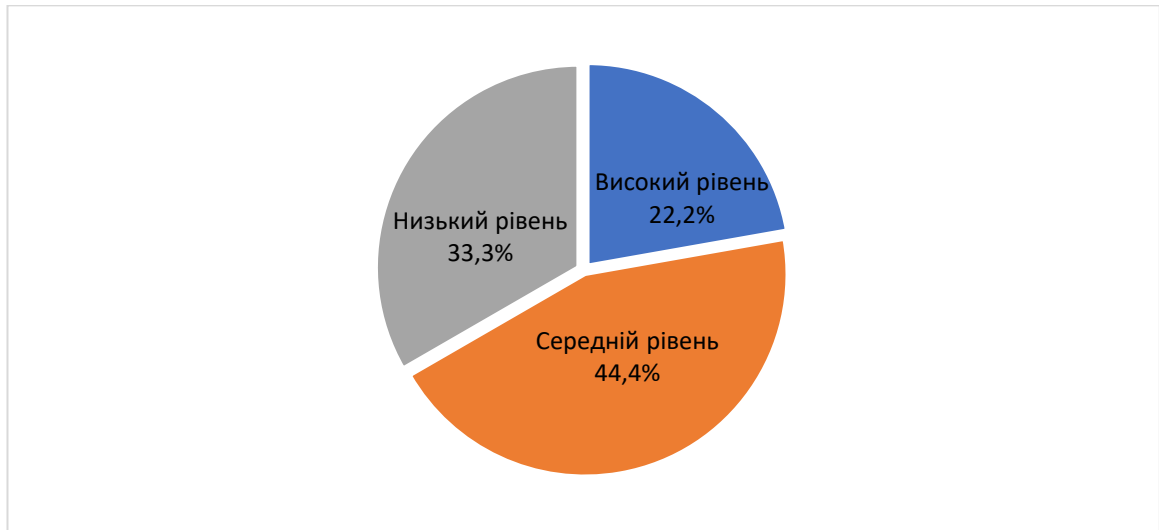

Рис.2.2. Рівні сформованості творчої активності учнів 2 класу

Під час обробки отриманих від другокласників відповідей ми зрозуміли, що вчитель в даному класі не приділяв значного місця ігровій діяльності на уроках образотворчого мистецтва. Для більшості дітей даний навчальний предмет не є основним, де можливо проявляти себе творчо.

Тому ми можемо прослідкувати як відношення вчителя до проведення і підготовки до уроків мистецької спрямованості впливає на рівень спрямованості в дітей творчої активності.

Для другого класу були також сформульовані 12 відкритих питань для вивчення їх творчого мислення та виявлення рівня творчої активності через ігри, як складову уроку.

Запропоновані питання мають різну спрямованість, що допомогло нам дослідити аспекти впливу навчальної гри на діяльність школярів. Наприклад, ми пропонували в одному з питань розповісти як другокласники розважаються на перерві і чи застосовують вони схожі ігри, які їм пропонував вчитель на уроці.

Більшість дітей не могли згадати хоча б декілька цікавих завдань, які вони робили на уроках образотворчого мистецтва, а називали звичні види діяльності: малювання олівцями, фарбами, фломастерами та ліплення з

пластиліну. Також за допомогою питань про казковий світ та улюблених героїв ми дізналися на кого хочуть бути схожими учні 2 класу.

Як і попередні результати, ми аналізували в залежності відповідності рівнів до мотиваційного, емоційного та когнітивного критеріїв. Мотиваційний компонент прослідковується в відповідях учнів на питання про улюблений малюнок, книжку чи мультиплікаційний фільм. Це свідчить про великий багаж знань і уявлень, які учень може втілити в свою роботу.

Ми також помітили, якщо учень на питання про діяльність у вільний час розповідає про один з творчих процесів яким займається, то в нього буде не тільки розвинута мотивація, але й загальний рівень творчої активності на високому рівні.

На когнітивний компонент в даному опитуванні другокласників вказує наявність питань про види мистецтва та опис власних оригінальних ідей для створення виробу на уроках. Коли діти описували нові оригінальні ідеї поєднання того, що вони вивчали в першому і частково в другому класі одразу зрозуміло чи наявні в учнів основні поняття з образотворчого мистецтва, про його види, елементи та інше.

Під час відповіді на питання про вільний час, дозвілля та опису своїх найулюбленіших виробів учень розкриває свій емоційний зв'язок з творчістю та залученість в процес навчальних ігор. Як ми зазначали вище, вчитель даного класу не використовував з учням на уроках образотворчого мистецтва дидактичні чи навчальні ігри. Вчитель пропонував загадки, прислів'я та інші проблемні ситуації, але без реалізації ігрового підходу.

Після опрацювання результатів, ми можемо представити вплив відсутності будь-яких ігор на переважання середнього та низького рівня творчої активності другокласників основною тезою. Що втрата зацікавленості у діяльності на уроці образотворчого мистецтва на пряму залежить від вчителя.

З наших аналізів прослідковується що, якщо діти не мають можливості проявити себе під час уроку і стають пасивними виконавцями завдань

вчителя, то в них зникає інтерес до співпраці в колективі та загалом з'являється пасивність до даного шкільного предмету.

Наступним пунктом нашого дослідження було вивчення рівня сформованості творчої активності в третьокласників і четвертокласників. Окрім вікових особливостей між ними також прослідковується аспект академічного рівня вивчення образотворчого мистецтва. Учні четвертого класу мають більше досвіду та глибини в знаннях ніж третьокласники, але для деяких з дітей ігри не є вже настільки цікавими, якими були для школярів 1-2 класів.

Також прослідковується зміна в потребі бути більш незалежними та самостійними під час творчої активності на уроках мистецького спрямування. Від учнів можна почути пропозиції щодо нових технік, методів роботи про які вони дізнаються з соціальних мереж.

Для опитування 3 класу була створена єдина анкета із 12 питань з трьома варіантами відповіді. Такий формат був використаний для швидкого збору потрібної інформації та легкого опрацювання результатів.

Як висновок серед опитаних учнів середній рівень сформованості мають 52,5% учнів, низький рівень сформованості творчої активності притаманний 17,5% учням, а високий – 30% учнів.

Рис. 2.3. Рівні сформованості творчої активності учнів 3-4 класів

Вибір однієї із відповідей на питання може вказувати на різні аспекти розвитку творчої активності та інтересів особи. Також цей формат дав нам можливість об'єднати мотиваційний, пізнавальний та емоційний компоненти в опис варіанту відповіді. Розглянемо це на одному із запропонованих учням питанні: «Як ви б відсвяткували свій день народження на уроці мистецтва?». Запропоновані варіанти відповідей:

- перше, це влаштувала б художню виставку зі своїми картинами для однокласників;
- друге, це організував би театральний виступ або концерт;
- третє, залишився б вдома.

Перша відповідь свідчить про творчий підхід та вмотивованість представити свої роботи та свій мистецький талант. Діти які обрали цей варіант мають високий рівень емоційного та мотиваційного компоненту.

Друга відповідь вказує на інтерес бути не активним учасником, а більше спостерігачем творчої активності, або учням, які обрали цю пропозицію подобається виражати себе через споглядання вистав, концертів та художніх фільмів.

Третя відповідь характеризує пасивного, невмотивованого учня, який не виявляє бажання бути присутнім на уроці образотворчого мистецтва.

Як результат ми можемо представити загальну кількість учнів на кожному з рівнів сформованості творчої активності з використанням дидактичних ігор. На діаграмі 2.4. представлено 51,2% учнів з середнім рівнем.

Високий рівень складає 26,9% від опитаних і показує нам, що школярі є творчо активним на уроках мистецької спрямованості. І найменший відсоток посідає низький рівень, а саме – 21,9% учнів 1-4 класу, які були учасниками опитування.

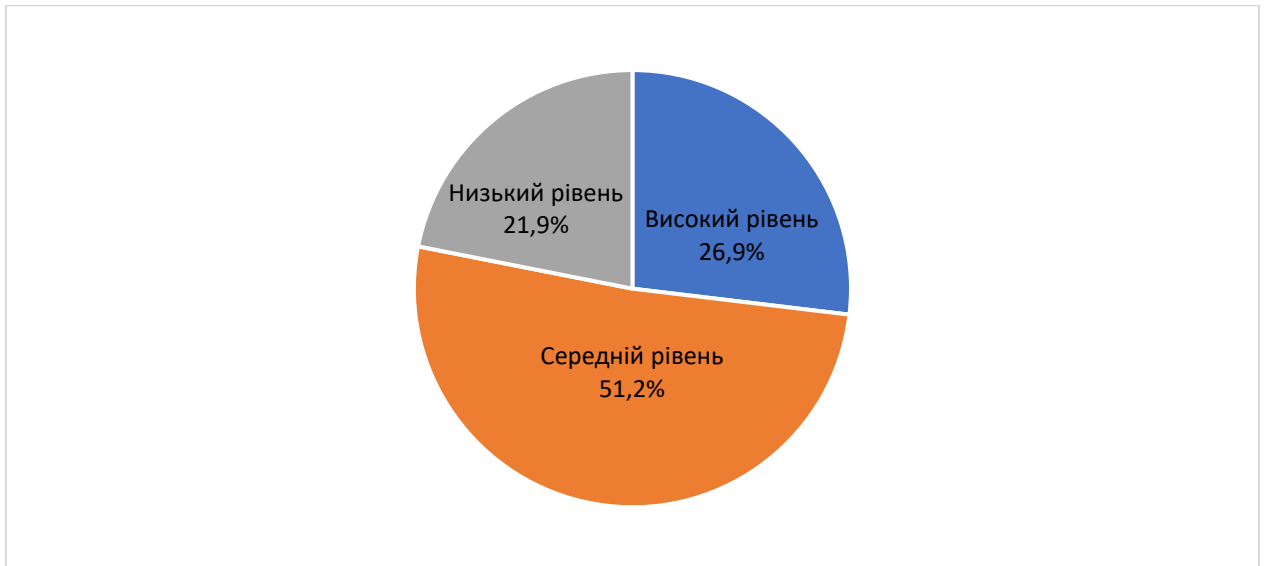

Рис. 2.4. Рівні сформованості творчої активності учнів 1-4 класів

Отже, результати відображають вплив соціальних, особистісних та навчальних факторів на розвиток і формування творчої активності учнів. Деякі діти можуть мати більше можливостей для творчого розвитку вдома, що підтримується і вчителем в колі, в інших дітей можлива протилежна ситуація, коли вдома батьки мотивують до творчості учнів, а в школі педагог не приділяє належної уваги розвитку креативності, ініціативності на уроках мистецтва.

Також результати показують нам наскільки важливим є реалізація інноваційних підходів на уроках для розвитку творчої, активної, відповідальної та вихованої особистості.

2.2. Характеристика педагогічних умов формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри

Ми вважаємо, що навчання в школі необхідно здійснювати з врахуванням оновлених потреб суспільства та змісту нормативних документів. Забезпечення на уроках різноманітних видів творчої діяльності

допомагає педагогам розвивати різні види мислення та психічних станів дітей молодшого шкільного віку.

Окрім того, вчителям важливо реалізувати психолого-педагогічні принципи, які визначені в стандартах і наукових роботах для створення взірцевого уроку. Зокрема, такими принципами є побудова уроку на основі зацікавленості та уподобань учнів, що може значно підвищити мотивацію.

Також важливо створити сприятливу творчу атмосферу та сприяти позитивній співпраці в учнівському колективі. Вмотивованість та поглиблення інтересу учнів до засвоєння мистецьких знань та підтримка їх творчої активності є ключовими аспектами формування зразкового уроку образотворчого мистецтва.

Умови в яких перебуває учень на уроці є важливим фактором, що впливає на розвиток творчої активності дитини. Середовище в якому знаходиться учень, і засоби, які застосовує вчитель, можуть зміцнити або знизити інтерес школяра до вияву творчої активності.

У наукових дослідженнях виокремлюються педагогічні умови формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри, а саме:

- залучення учнів до виконання практичних завдань, які стимулюватимуть зародження потреби в творчому прояві своїх емоцій і прагнень;
- створення позитивного розуміння змісту образотворчого мистецтва як основи творчого самовдосконалення молодших школярів;
- організація образотворчої діяльності, яка закріплює пізнавальну вмотивованість до виконання творчих практичних дій.

Під час уроків вивчення мистецького аспекту це може здійснюватися через дослідження та застосування нових та цікавих технік малювання, які не лише захоплюють учнів, але й враховують їхні вікові та індивідуальні особливості (В.Столяр, 2015, с.73).

Для стимулювання розвитку творчої активності школярів, вчитель повинен активно шукати як внутрішні, так і зовнішні фактори, які можуть вплинути на розкриття творчого потенціалу дітей. Використання нетрадиційних прийомів та методик, які сприяють активізації творчості, є одним із способів підвищення мотивації учнів.

Ці техніки відкривають перед учителем та учнями безмежні можливості для виявлення та розвитку творчого потенціалу. Однією із педагогічних умов є використання вчителем інноваційних технік. Наприклад, вчитель може застосовувати на уроках малювання за музикою. Використання музики різних жанрів під час малювання дозволяє дітям виразити свої емоції через образи та кольори. Ритм та настрій музики можуть вплинути на творчий процес та стимулювати уяву.

Також за допомогою цієї техніки відбувається міжпредметна інтеграція з музичним мистецтвом, що допоможе дітям розвиватися в різних сферах мистецької діяльності. Вчитель зважаючи на вікові особливості учнів 1, 2, 3 і 4 класів, може запропонувати такі дидактичні ігри для реалізації прийому малювання за музикою.

Для учнів 1 та 2 класу можна використати гру «Музична казка». Вчитель вмикає різні музичні композиції із курсу музичного мистецтва, а учні мають обрати картину, яка найбільше описується за допомогою музики.

Наприклад, вчитель пропонує прослухати короткий музичний твір В. Косенка «Купили ляльку» і для вибору картини запропонувати пейзаж лісу, портрет дівчини та натюрморт. Завдання дітей полягає у виборі картини та поясненні свого варіанту. За допомогою цієї гри можна вводити назви жанрів образотворчого мистецтва та сприяти розвитку уяви, образного мислення та емоційного вираження через музику.

Також вчитель для розвитку творчої активності може запропонувати учням гру «Музичний портрет». Ця ігрова діяльність націлена на учнів, які володіють більшим творчим досвідом та знаннями з мистецтва, тому гра може використовуватися в 3 і 4 класах. Учні обирають свою улюблену

музичну композицію та намагаються виразно передати на папері свої враження від музики у вигляді малюнку. Метою гри є розвиток образного мислення, вміння дітей виражати свої емоції та почуття через практичні образотворчі дії.

Для розвитку моторики руки та тренування виконання різних мазків вчитель може запропонувати для учнів гру «Малюнок у ритм» з 1 по 4 клас. Педагог вмикає різні ритмічні мелодії, а учні мають виконувати мазки пензлем, щоб передати ритм та темп музики на папері. Метою даної гри є розвиток координації рухів, вміння сприймати і виражати ритм музики через малюнок.

Для формування в учнів умінь створювати колаж і використовувати різні кольори, текстури та техніки малювання вчитель може запропонувати учням 3 та 4 класів зіграти в гру «Музичний колаж».

Для цього учням пропонується прослухати різні фрагменти музики і передати свої емоції на аркуші кольором, або текстурою. Під час даної ігрової діяльності учні повторюють і закріплюють знання про кольори, текстуру та техніки малювання, що збільшує користь від використання гри.

Мета гри полягає у розвитку виразності та креативності через малювання на уроках мистецтва. Запропоновані ігри, на нашу думку, можуть сприяти розвитку художнього та музичного сприйняття у дітей різного віку, дозволяючи їм творчо виражати свої почуття та емоції.

Однією з цікавих технік, яку учителі використовують на уроках мистецтва є створення колективних малюнків. Учні працюють усім колективом над однією великою картиною, де кожен вносить свій власний погляд на ті чи інші елементи. Ця техніка сприяє розвитку командної роботи та взаємодії між дітьми, розкриває творчу активність та лідерські якості учнів.

Для реалізації даної техніки засобами дидактичної гри вчителю необхідно чітко продумати план діяльності на уроці та скоригувати час так,

щоб в дітей було достатньо часу як на виконання практичної роботи, так і на участь в грі.

Наприклад, гра «Портрет класу» може бути захопливою і корисною для розвитку творчості учнів як 1, так і 4 класу. За допомогою цієї дидактичної гри вчитель або пояснює поняття «портрет», або узагальнює й систематизує знання учнів про цей жанр мистецтва. Метою навчальної гри є розвиток творчої активності, співпраці та формування вмінь колективного малювання.

Для застосування гри потрібні наступні матеріали: великий аркуш паперу або ватман, фарби, прості олівці або кольорові олівці чи інші матеріали для малювання. Також потрібні будуть засоби для прикріплення аркушів до стіни або плоскої поверхні (клей та інші матеріали для скріплення чи склеювання), щоб була можливість зробити виставку.

Послідовність гри складається з декількох етапів, тому найкраще цю гру поєднати із практичною частиною уроку. Найперше це підготовка, вчитель попередньо готуючись до уроку готує великі аркуші паперу або ватман і розташовує їх на стіні або плоскій поверхні в класному приміщенні. Після цього за допомогою проблемної ситуації презентує тему для колективного малюнка «Портрет класу», або інші варіанти, який буде стосуватися теоретичного матеріалу та теми запланованої в календарному плануванні.

Наступним етапом буде робота у групах. Якщо клас складається із великої кількості учнів, відповідно вчитель може об'єднати учнів на невеликі групи по 4-5 дітей у кожній. Кожна група працює над своєю частиною малюнка. Перед самостійною практичною роботою педагог проводить інструктаж, ще раз повторює тему малюнку та основні терміни і надає кожній групі матеріали для малювання.

Під час роботи вчитель може допомагати у разі потреби учням. Щоб покращити співпрацю між дітьми можна запропонувати за певний період часу, наприклад, кожні 10 хвилин, нехай групи обмінюються малюнками та працюють над іншою частиною.

Передостаннім етапом є поєднання всіх малюнків груп в одну роботу по закінченню гри. Необхідно створити всі умови, щоб частини малюнка об'єднувалися в один колективний виріб. Для цього перед початком діяльності вчитель повинен був підготувати місце для виставки та необхідні матеріали для закріплення виробу на поверхні, де він буде презентуватися. Завершення гри носить рефлексивний характер та полягає в проведенні бесіди-обговорення та аналізу об'єднаного малюнку.

Оскільки за нормами Нової української школи в початкових класах здійснюється формувальне оцінювання, тому вчитель в усному форматі повідомляє учням про рівень виконання малюнків та за допомогою питань дізнайтеся, що діти відчували, малюючи малюнок разом з своїми однокласниками. Гра надає молодшим школярам можливість творчо виразитися разом з іншими.

Ця навчально-практична гра стимулює учнів до творчої активності, взаємодії та розвитку художніх вмінь, надаючи можливість створювати груповий малюнок, яким вони будуть пишатися.

Малювання незвичайними матеріалами також є одним із варіантів розвитку творчої активності, поєднуючи нетрадиційну техніку та дидактичну гру. Замінюючи звичайні олівці та фарби на інші матеріали, вчитель збільшує вмотивованість дітей. Оскільки вони можуть використовувати неочікувані матеріали для роботи на уроці, це може бути як пісок, листя чи тканина, так і навіть їжа, а саме різні крупи. Ця техніка розширює можливість для учнів самовиражатися та стимулює в них таку якість як креативність.

Навчальні ігри з незвичайними матеріалами будуть захопливими для учнів молодшого шкільного віку та стимулюватимуть не тільки їх творчу активність, а й покращать знання з області образотворчого мистецтва. Ми підібрали дві дидактично-практичні гри, які можна використати на уроці «Образотворче мистецтво».

Перша гра називається «Малювання пальцями» і може бути використана в будь-якому класі початкової школи, основною умовою є

відповідність темі уроку та віковим особливостям учнів. Оскільки гра має не тільки теоретичний, а й практичний аспект її місце в структурі уроку буде сталим.

Щоб провести цю гру на уроці потрібні наступні матеріали: альбом, у разі відсутності звичайний білий папір, кольорова гуаш або акварель. Ігрова діяльність починається із повторення жанрів образотворчого мистецтва. Дітям пропонуються різні репродуктивні картини, які необхідно розподілити по жанрам. Потім розпочинається робота спрямована на практичне застосування техніки, що дуже швидко закріплює отриманий чи узагальнений матеріал під час гри практикою.

Для самостійної творчої діяльності педагог пропонує бесіду обговорення техніки та пропонує спробувати свої сили під час її застосування в своїх виробках. Після інструктажу про роботу з фарбами вчитель просить учнів намочити пальці у воді, для кращого прикріплення потім фарб до них. Наступним етапом є практична робота кожного учня на своїм аркуші паперу на задану або свою тему.

Ми вважаємо, що одним із важливих етапів застосування будь-якої гри є проведення попереднього інструктажу та пояснення перебігу ігрової діяльності. Тому учням необхідно пояснити, що завдання полягає в тому, щоб створити малюнок за допомогою відбитків своїх пальців. Діти можуть використовувати тільки пальці, замінюючи пензлик ними, і доторком фарби до паперу створювати унікальні малюнки.

Гра «Малювання пальцями» сприяє розвитку в молодших школярів творчого підходу до малювання. Ця діяльність розвиває дрібну моторику та налаштовує дітей на нову діяльність, яка є одним із перших кроків до формування сміливості застосування незвичайних матеріалів для вираження своєї творчої активності.

Наступна гра, яку ми пропонуємо для розкриття техніки роботи з незвичайними матеріалами, має назву «Осіньне листя». Ця гра поєднує спостереження та практичне його застосування для створення виробу. Для

цього учням знадобляться зібрані природні матеріали, такі як листя, гілки, піщинки, пелюстки квітів, сухі гілочки або інше, що можна використати. Для збору матеріалу потрібно залучати батьків, або осіб які ї замінують раніше ніж за тиждень до уроку.

Також дана гра має висвітлюватися відповідно до теми уроку і відповідати сезонним чинникам. Наприклад, ця гра і діяльність не можливу повністю розкрити взимку, оскільки більшість природних матеріалів буде відсутня, або їх якість буде не надто високого рівня.

Наступним етапом після збору та підбору необхідного матеріалу вчитель має розкрити навчальний аспект гри через наступні завдання. На дошці вчитель прикріплює питання записані на аркушах у формі листя. Діти об'єднуються у дві групи, яким потрібно відповісти на більшу кількість питань і зібрати більше осіннього листя собі в корзину.

Після теоретичної частини відбувається творча діяльність дітей. Вчитель повторно озвучує назву гри та тему виробу і допомагає учням підібрати необхідні природні матеріали, які не тільки сподобаються подобаються, але й будуть комфортними у використанні. Після інструктажу роботи зі обраними матеріалами вчитель пояснює учням, що практичне завдання полягає в тому, щоб створити виріб, використовуючи обрані інструменти та матеріали. Педагог надає безмежну можливість використовувати свою уяву на максимум.

Оцінювання робіт також буде враховувати самостійність та креативність у втіленні задуму в свою практичну роботу. Діти навіть можуть обрати різні варіанти діяльності, наприклад: складати, ліпити, або навіть використовувати природні об'єкти як «пензлики».

Ця гра допомагає учням початкової школи розглядати природу з нового ракурсу та створювати малюнки, які відображають їх сприйняття навколишнього світу. Вона також розвиває творчу уяву та вміння працювати з різними матеріалами.

Останньою, але не менш важливою і цікавою є техніка малювання за мотивами відомих митців. Представлення дітям репродукцій відомих художників та створення умов для підвищення учнівської мотивації створювати власні версії картин, може розширити художні знання та навички дітей. Дану техніку також можна презентувати учням за допомогою навчальної гри. Для цього вчителю необхідно підібрати ті репродукції, які є частково знайому учням з попередніх уроків «Образотворче мистецтво».

Дотримання педагогічних умов у застосуванні нетрадиційних технік сприяє розвитку творчої активності та мотивації дітей. Учні бачать, що малювання це захоплюючий процес, який дозволяє виражати їх ідеї, емоції та почуття. До того ж, результати, яких вони досягають завдяки цим методам, підвищують самооцінку та покращують зацікавленість у вивченні образотворчого мистецтва.

Наступною педагогічною умовою формування творчої активності, на нашу думку, є психологічна та фізична безпека учнів. Ця умова є важливою у навчанні та вихованні молодших школярів, оскільки її вплив на формування творчої активності учнів є найбільшим.

Психологічна безпека – це стан, коли дитина відчуває впевненість, що її потреби, бажання, емоції та світосприйняття не применшуються чи порушуються внаслідок впливу зовнішніх факторів. Для дітей молодшого шкільного віку це є особливо важливим, бо вони знаходяться на етапі активного пізнання світу і формування своєї особистості.

Важливість психологічної безпеки на уроках «Образотворче мистецтво» важко виміряти, оскільки існує декілька аспектів, які підкреслюють необхідність створення психологічно безпечного середовища, яке буде підпорядковуватися кільком критеріям.

Першим критерієм ми вважаємо можливість самовиражатися в шкільному середовищі. Уроки мистецької спрямованості сприяють розвитку вміння реалізувати свої думки та ідеї в реальні предмети та вироби, що розкриває рівень креативності учнів. Відчуття безпеки як з психологічної

точки зору, так і з фізичної дозволяє дітям вільно ділитися своїми почуттями та емоціями через мистецькі вироби без страху, що вони щось зробили не за зразком чи навпаки скопіювали роботу свого однокласника. Тому урахування цього критерію допоможе створити максимально комфортну атмосферу в класі.

Наступний критерій це розвиток позитивного ставлення до предмету мистецької спрямованості. По-перше, якщо діти вже відчують свою важливість потрібно заохотити їх до вивчення чогось нового на уроках. По-друге, відчуття задоволення є частиною формування психологічної безпеки на уроках «Образотворчого мистецтва», вона сприяє позитивному ставленню до навчання загалом. Ми переконанні, що насичення класу цікавими стендами та репродукціями позитивно впливає на мотивацію учнів та покращення творчої активності.

Наступним критерієм створення психологічної безпеки класного середовища є урахування можливостей саморозвитку та самовдосконалення учнів. Формування умінь і навичок використання мистецьких знань на практиці сприяє індивідуальному саморозвитку кожного учня. Якщо вчитель звертатиме увагу на те, як діти навчаються вирішувати творчі завдання, то він буде спроможний виділити проблемні моменти та попрацювати над їх виправленням чи усуненням.

Також для створення позитивної атмосфери та комфорту необхідно дозволяти дітям виражати свої емоції через малюнки, ігри, скульптури (з пластичних матеріалів) і подібне. Якщо дитина буде замкнута в чітких межах, порушувати які на уроці вчитель категорично заборонить, то і її творча активність і відчуття психологічної безпеки буде на низькому рівні.

Участь в груповій та парній роботі під час створення виробів сприяє розвитку співпраці, комунікації та соціальних навичок. Дана діяльність вказує на важливість думки і виробу кожного. Важливо створити всі умови для того, щоб учні відчували психологічну безпеку під час спільної творчої активності.

Тому психологічна безпека на уроках образотворчого мистецтва є важливим фактором, який допомагає учням розвивати свою творчість, самовираження та позитивне ставлення до навчання, а також стимулює їхній соціальний розвиток та комунікацію.

Для реалізації даної педагогічної умови засобами гри ми можемо запропонувати такі варіанти, як рольова гра «Театр думок» та настановча гра «Історія успіху». Під час першої гри учні мають можливість висловити свої думки та почуття на певну тему саме через рольову гру. Ця ігрова діяльність допомагає дітям відчувати важливість своїх думок та розвивати повагу до інших людей та їх праці. Наступна гра «Історії успіху» є однією з тих, де найкраще розкривається критерії психологічної безпеки та створення емоційного комфорту. Учні діляться своїми досягненнями та успіхами, що сприяє підвищенню самооцінки та відчуттю своєї важливості.

Дві ці гри сприяють розвитку психологічної безпеки учнів та їхньої творчої активності. На завершення, хочу наголосити, що психологічна безпека є важливою складовою розвитку творчої активності. Створюючи сприятливий психологічний клімат, вчитель сприяє розвитку та самовираженню учнівської особистості.

Отже, ми можемо підкреслити важливість створення умов для розвитку творчої активності учнів на уроках мистецтва. Побудова уроку на основі зацікавленості та уподобань учнів є ключовим принципом, що допомагає підвищити мотивацію учнів до вивчення мистецтва. Важливо створити сприятливу творчу атмосферу та сприяти позитивній співпраці в учнівському колективі.

Серед педагогічних умов також є застосування нетрадиційних технік малювання, що значно допомагає робити навчання відповідним до нових потреб учнів. Запропоновані дидактичні ігри та умови можуть бути корисними для вчителів мистецтва на уроках образотворчого мистецтва для учнів 1-4 класів, сприяючи розкриттю можливостей творчо діяти, художньо сприймати та образно мислити.

2.3. Методичний інструментарій формування творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри

Формування творчої активності під час навчання молодших школярів на уроках «Образотворче мистецтво» вимагає від вчителя поповнення свого методичного арсеналу. Педагог має бути готовим до застосування різноманітних прийомів для стимулювання творчої активності учнів. Цей підрозділ присвячений побудові такої «скарбнички» методів, прийомів і засобів, які сприяють розвитку творчої активності у молодших школярів під час уроків образотворчого мистецтва засобами дидактичної гри.

Вчителю слід ураховувати, що діти різного віку потребують різних підходів до підбору методів навчання, оскільки їхні здібності та інтереси постійно змінюються. Відповідно до цього, ми розглядаємо різноманітні дидактичні ігри, прийоми та методи, які підходять для молодших школярів та сприяють їхньому творчому розвитку на уроках мистецтва.

Далі в цьому розділі розглядаються конкретні приклади методів та прийомів, які можуть бути використані на уроках образотворчого мистецтва для формування творчої активності дітей (див. Додаток Б).

Найперше, ми звернули свою увагу на один із інноваційних педагогічних методів, який розкриває перед учнями багато можливостей для розвитку творчої активності. Цей метод, відомий більшості як «метод проблемного навчання», який здатний перетворювати діяльність на уроках у захопливий пошук відповідей на запитання та розв'язання завдань. Вчитель заохочує учнів до здійснення відкриттів у світі мистецтва. Цей метод сприяє стимулюванню творчого мислення та виявленню потенціалу кожної дитини на уроках образотворчого мистецтва.

Метод проблемного навчання є одним із найважливіших засобів стимулювання творчої активності молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва. Цей метод спонукає учнів до активного пошуку

рішень, розв'язання творчих завдань та власних спостережень. Застосування вчителем методу надає учням можливість взяти участь у навчальному процесі як справжнім творцям свого навчання. Натомість передачі готових відповідей, вчитель ставить перед учнями цікаві та складні завдання, спонукаючи їх до дослідницького мислення та самостійного пошуку рішень.

Метод проблемного навчання сприяє розвитку творчості, критичного мислення та здатності до самостійно відшукувати результат на завдання від учителя.

Метод проблемного навчання – це педагогічна стратегія, яка вчителю потрібно опанувати, щоб створювати цікаві, пізнавальні та продуктивні уроки. Цей метод передбачає, що учні працюють із завданнями, які вимагають від них активного мислення, дослідницької діяльності та виявлення альтернативних шляхів вирішення проблеми.

Основними ознаками методу проблемного навчання є:

– Постановка проблеми. Педагог ставить перед учнями конкретні завдання або питання, які вимагають від них пошуку відповідей для розв'язання проблеми. Це може бути пов'язане з вивченням нового матеріалу або застосуванням практичних навичок і вмінь.

– Активна участь учнів. Вчитель залучає дітей до активного обговорення та аналізу проблеми. Вони можуть висловлювати свої думки, ділитися ідеями та спільно шукати рішення. З мистецького аспекту вбачається також активна участь в творчій та практичній діяльності.

– Самостійність та незалежність. Педагоги створюють всі можливості для реалізації самостійного вирішення проблеми. Учні незалежно від безпосереднього залучення вчителя самостійно шукають і вибирають шляхи розв'язання, дослідження і впровадження власних ідей в реальність.

– Рефлексія: Після розв'язання проблеми учні вивчають та аналізують результати своєї діяльності. Вони розглядають, що вони навчилися і як можна поліпшити процес. Під час застосування цього методу на уроках

мистецтва, дана ознака перетворюється в заключний етап оцінювання виробу.

– Збагачення знань. Метод проблемного навчання спонукає учнів до глибокого розуміння предмета і підвищення мотивації його вивчення. Ця ознака найкраще пояснює застосування саме цього методу для реалізації творчої активності засобами саме навчальної гри.

Відповідно до методу проблемного навчання на уроках образотворчого мистецтва ми можемо запропонувати такі варіанти дидактичних ігор, які відмінно підходить для застосування на уроках будь-якого класу початкової школи.

У грі «Художня вікторина» учні мають відповісти на запитання про відомих художників, стилі та жанри мистецтва, твори і творчий процес. Ця вікторина сприяє поглибленню знань учнів і підштовхує до подальших досліджень. Питання формуються відповідно від рівня наявності в учнів знань та практичного досвіду.

Ще однією цікавою грою є «Мистецька казка», під час якої учні можуть створювати власні образи, персонажі та історії відповідно до задалегідь визначених вчителем обмежень. Ця гра дозволяє розвивати творчу уяву та вміння виражати свої ідеї через мистецтво. Дана гра не є дидактичною чи навчальною, але вона може чудово доповнювати уроки мистецької спрямованості.

Ці ігри яскраво підпорядковуються методу проблемного навчання. Ігрова діяльність дає учням можливість взяти участь у соціальному та практичному житті класу. Саме навчальні ігри розвивають дитячу творчість та критичне мислення, і створюють сприятливе середовище для навчання через застосування власного дослідницького досвіду. Запропоновані ігри сприяють розвитку творчості та творчої активності учнів на уроках образотворчого мистецтва та допомагають їм активно вивчати світ мистецтва через дослідницькі зусилля.

Наступний метод, який допомагає учителеві створити урок, на якому діти будуть активно взаємодіяти та творити називається методом інтегрованого навчання. Цей педагогічний метод класифікується також як і підхід, який передбачає поєднання різних навчальних предметів, тем у навчальному процесі з метою сприяти більш глибокому розумінню та аналізу певної навчальної проблеми.

Інтегроване навчання на уроках мистецької спрямованості має на меті розвивати в учнів критичне мислення, покращити розуміння мистецтва як цілісної системи музичних, художніх та інших аспектів. Зв'язки між темами різних предметів, або поєднання двох дисциплін в інтегрований курс допомагає учням більш широко та глибше розуміти матеріал та сприймати предмет в цілому.

Ми виділили наступні тези впливу використання методу інтегрованого навчання на формування творчої активності учнів початкової школи.

По-перше, в учнів спостерігається розвиток процесів розуміння, осмислення інформації та побудови логічних зв'язків між новим матеріалом та досвідом. Використання інтегрованого методу допомагає учням докладніше вивчати і розуміти певну тему, оскільки вони дізнаються про неї з різних точок зору, використовуючи знання з різних предметів. Наприклад з галузі музичного мистецтва діти дізнаються що таке етюд і з аспекту образотворчого мистецтва.

По-друге, відбувається покращення рівня критичного мислення дітей молодшого шкільного віку. Учні навчаються аналізувати і порівнювати інформацію отриману з різних джерел. Отримання матеріалу з різних предметів на інтегрованому курсі формує здатність критично оцінювати отриману інформацію, будувати асоціативні зв'язки і обирати найкращі рішення проблеми чи завдання.

По-третє, із застосуванням цього методу ще більше розкривається зв'язок теорії з реальним життям. Навчання з використанням інтегрованого підходу надає учням можливість бачити, як їхні знання і навички можуть

бути застосовані у реальному житті, що мотивує їх більш активно навчатися та творчо розвиватися.

Пропонуємо декілька дидактичних ігор для реалізації методу інтегрованого навчання на уроках образотворчого мистецтва. Для розкриття зв'язків мистецтва із навколишнім середовищем вчитель може використати гру «Екологічна подорож».

Під час ігрової діяльності учні розглядають взаємозв'язки між навколишнім середовищем, природою та мистецтвом. Ця гра поєднує елементи теорії з образотворчого мистецтва та знань з природознавства. Так вчитель пропонує розглянути репродукції відомих натюрмортів і об'єднати предмети з картин у різні групи відповідно до пропозицій вчителя. Наприклад, на картині є такі овочі, як перець, помідора і такі фрукти, як груша, яблуко і слива.

Також для реалізації інтегрованого методу на уроках мистецтва можна використати гру «Історичний детектив». Ця навчальна гра спрямована на аналіз відомих картин, які висвітлюють історичні події або постаті. Вчитель пропонує короткий опис події, або людини і дає учням завдання обрати із картин ту, яка найбільше презентує текст. Під час пошуку відповідної репродукції діти уважно слухають опис і сприймають історичні факти в ігровій формі. Ця гра допомагає інтегрувати історію, читання та мистецтво.

Можливий інший варіант, коли дидактична гра мистецького аспекту буде використана на уроці математики. Наприклад гра «Уважний художник» інтегрує в собі два навчальних предмети – математику і образотворче мистецтво.

Педагог використовує картини чи фото для удосконалення навичок додавання і віднімання в 1-2 класах. Розглядаючи репродукцію, учні звертають свою увагу на розміщення переднього і заднього фону, поєднання кольорів та інші художні особливості в той ж час рахують і додають чи віднімають кількість предметів на картині. Ця гра стимулює розвиток логіки, уваги та розвиває проблемне мислення.

Запропоновані ігри допоможуть учням бачити зв'язки між різними науками та розвивати їх творчий потенціал, сприяючи формуванню творчої активності в початковій школі (див. Додаток В).

В методичну скарбничку вчителя початкової школи, на нашу думку, можна додати метод фокальних об'єктів, який полягає в перенесенні на об'єкт, який ми хочемо покращити ознаки інших об'єктів. У процесі творчої активності учні й вчитель використовують різні предмети, матеріали, та ресурси, які іноді не дають вичерпного результату. Тому даний метод допомагає привернути увагу дітей до нестандартного вирішення викликів, що покращить інтерес до мистецтва та навчання в цілому.

Вплив методу фокальних об'єктів на формування творчої активності учнів початкової школи можна розділити на декілька етапів.

Перший етап це стимулювання інтересу в учнів до навчального предмету та фокусування уваги не на конкретних темах, а на розробці цікавих варіантів розв'язання питань чи проблем. Цей метод зацікавить учнів, зробить навчання більш привабливим і сформує уявлення в дітей, що проблему завжди можна вирішити, головне навчитися знаходити нестандартні рішення.

Другий етап це розвиток сміливості та впевненості в собі. Учні відчувають свободу самовираження та можливість розвивати свої ідеї на основі власних інтересів. Цей етап найточніше описує вплив застосування методу фокальних об'єктів на уроках образотворчого мистецтва. Під час практичної діяльності діти мають не боятися озвучувати свої задуми і вміти їх презентувати перед своїми одноліткам.

Нижче пропонуємо варіант дидактичної гри, який вчитель використовує реалізуючи метод фокальних об'єктів на уроці образотворчого мистецтва. Перша гра має назву «Мистецька галерея» в ній учні вивчають мистецтво, досліджуючи картини, скульптури та інші мистецькі об'єкти, які пропонує їм вчитель. Школярі також можуть створити свої власні мистецькі вироби запозичуючи кольори чи елементи малюнку з репродукції. Ця гра

сприяє розвитку художнього смаку та творчої активності. Ці ігри сприяють формуванню творчої активності учнів, оскільки вони дають їм можливість досліджувати світ навколо себе та розвивати свої таланти, інтереси на основі обраних фокальних об'єктів.

Наступний метод який ми розглянемо стосується рефлексії та самооцінки. Цей педагогічний підхід спрямований на вдосконалення навчального процесу шляхом постійної оцінки та аналізу власних досягнень та докладених зусиль. Цей метод надає можливість учням самостійно оцінювати свою роботу, а також вдумливо розглядати та аналізувати свої досягнення та помилки.

Метод рефлексії та самооцінки має значний вплив на формування творчої активності учнів початкової школи. Даний вплив можна охарактеризувати наступними пунктами:

- Розвиток самосвідомості учнів. У дітей формується вміння бачити і розуміти свої сильні та слабкі сторони, що допомагає їм усвідомити власні здібності та можливості.

- Покращення самооцінки. Під час рефлексії учні наголошують на позитивних змінах і характеризують себе в позитивному аспекті.

- Підвищення мотивації. Самооцінка дозволяє учням встановлювати цілі, визначати кроки для їх досягнення та мотивує їх до самостійної роботи.

Декілька прикладів ігор-рефлексій для використання в початкових класах через призму методу рефлексії та самооцінки.

Перша гра пропонується для 3 і 4 класів і називається «Світло і тінь». Відповідно до назви вчитель може спочатку розповісти про те, що таке тінь і чому це явище є протилежним до світла. Вчитель може застосувати цю гру, щоб обговорити досягнення та помилки учнів у форматі формувального оцінювання. Діти також можуть самостійно здійснити самоаналіз розподіляючи уявно «світлі» сторони, тобто досягнення та «тінь» – помилки свого виробу. Після цього може бути обговорення, та створення пропозицій чи порад щодо вдосконалення роботи.

Також є досить зрозуміла гра «Позитивне і негативне», яка націлює на швидку оцінку своєї роботи учнями. Діти окреслюють позитивні та негативні аспекти своєї роботи і причину даного результату. Тому ця гра вчить школярів знаходити причинно-наслідкові зв'язки та визначити, що потрібно покращити, а що залишити без змін.

Ці ігри сприяють розвитку навичок рефлексії та самооцінки, що є важливим для формування творчої активності та самостійності в навчанні.

Серед прийомів, які формують в учнів початкової школи творчу активність хочемо зосередити вашу увагу на інтерактивному малюванні. Це прийом, який використовується на уроках образотворчого мистецтва, де вчитель і учні спільно створюють малюнок або композицію.

Педагог починає малюнок або виріб, наприклад, робить перший штрих олівцем на аркуші чи мазок фарбою. Потім він пропонує учням доповнити цей малюнок своїми ідеями. Учні можуть додавати нові деталі, кольори або змінювати малюнок.

Цей прийом допомагає учням розвивати свою уяву і творчість. Діти навчаються розглядати мистецтво як процес спільного творення, де кожен може додати свій внесок. Інтерактивне малювання створює атмосферу співпраці та обміну ідеями на уроках мистецтва, що сприяє розвитку творчості та активності учнів.

Ось дидактична гра «Творчий ліс» для другого класу із використанням інтерактивного малювання. Метою гри є розвиток уяви та творчого потенціалу учнів, використовуючи інтерактивне малювання. Педагог розпочинає гру, намалювавши на дошці чи ватмані простий ліс із різних дерев. Першого учня запрошують підійти до дошки та додати щось своє до малюнка, наприклад, ще одне дерево або інші об'єкти. Вчитель проявляє підтримку та підказує учневі, які деталі він може додати чи змінити. Потім послідовно учні розширюють малюнок, додаючи свої елементи, наприклад, тварин або хмари. Гра закінчиться, коли всі учні долучаться до створення малюнка.

Після завершення гри, вчитель разом з учнями розглядає малюнок і обговорює, що вони створили разом. Вчитель може задати питання про те, які історії можна розповісти про цей ліс, які таємниці він приховує, і як він може бути використаний як інтерактивний фон для оповіді.

Ще одним прийомом є мистецька імпровізація, яка сприяє розвитку уяви та образного мислення учнів. В основі цього прийому лежить спостереження та власні сприйняття учнями мистецьких творів, таких як абстрактні картини, і побудова власних історій або асоціацій на основі вражень від цих творів.

Для реалізації прийому вчитель вибирає абстрактну картину або інший мистецький об'єкт та показує учням. Важливою умовою є те, що твір мистецтва має викликати різні емоції та асоціації. Далі діти ретельно розглядають картину та обговорюють свої враження, це може бути порівняння кольорів, форм, лінії та будь-яких інших деталей, які зацікавили їх. Після обговорення мистецького твору, учням запропоновано створити свої власні історії або малюнки на основі своїх почуттів.

Гра «Мистецький діалог» є прикладом застосування прийому мистецької імпровізації. Ця ігрова діяльність розрахована на роботу в парах, тому в назві гри вказано саме діалог. Один учень обирає картину з переліку, інший слухає його історію, потім діти змінюють функції і повторюють дії. Ця гра розвиває сприйняття та здатність виражати свої думки та асоціації на основі мистецького твору.

Отже, застосування прийомів мистецької імпровізації, інтерактивного малювання, методів проблемного навчання, рефлексії та самооцінки, а також методу фокальних об'єктів на уроках образотворчого мистецтва допомагає в розвитку творчої активності учнів початкової школи.

Використання цих методів та прийомів на уроках образотворчого мистецтва робить процес навчання більш захоплюючим, активізує учнів та розвиває їх творчі здібності. Методична скарбничка вчителя допомагають йому швидко і гнучко підбирати методи, прийоми і засоби, щоб учні вчилися

виражати свої ідеї та емоції через мистецтво, розвивати креативність та навички проблемного мислення.

Висновки до розділу 2

Отже, ігрова діяльність важлива для розвитку творчої активності учнів, оскільки вона сприяє їхньому креативному, соціальному і емоційному розвитку, а також підготовці до постійного творчого мислення та розв'язання нестандартних завдань. Є важливим наявність мистецтва та ігор у процесі навчання, які сприяють як теоретичному засвоєнню мистецьких знань і навичок, так і стимулюють творчий розвиток дитини.

У першому підрозділу ми надали інформацію про проведене дослідження, в якому були розроблені опитувальники для учнів 1, 2, 3 та 4 класів для вивчення впливу навчальних ігор на рівень творчої активності. Ми вказали на загальну кількість респондентів 78 учнів та поділили їх результати на рівні сформованості творчої активності: низький, середній та високий.

Особливостями творчої активності учнів початкової школи є бажання швидко та цікаво виражати свої уявлення на папері та висловили думку про важливість ігрового підходу на уроках мистецтва для розвитку когнітивного процесу. Зазначено, що аналіз опитувань учнів показав, що більшість з них виявили сформовану творчу активність на середньому рівні, а менша частина проявляє активність на високому та низькому рівні.

Ігрова діяльність та використання навчальних ігор сприяють розвитку творчої активності учнів, особливо в молодшому віці. Основними факторами впливу є підвищення когнітивного розвитку, розвиток образного мислення, інтерес до навчання та розкриття творчого потенціалу дітей. Аналіз показав, що більшість учнів мають сформовану творчу активність на середньому рівні, що свідчить про ефективність застосування навчальних ігор.

Мистецтво, включаючи як образотворче мистецтво, так і музичне займає важливе місце в освітньому процесі. Застосування дидактичних ігор

на уроках мистецтва може істотно покращити процес засвоєння теоретичних знань і навичок учнями, а також стимулювати їхній творчий розвиток.

Результати отримані під час дослідження показують, що мотиваційний, емоційний та когнітивний компоненти відіграють важливу роль у формуванні творчої активності учнів. Діти, які мають стимул та бажання розвивати свої творчі навички у вільний час, мають вищий рівень творчої активності.

Також дослідження показало, що важливою є роль вчителя в стимулюванні творчої активності учнів. Він повинен бути готовий використовувати різні методи і прийоми, включаючи ігри, на уроках мистецтва для стимулювання інтересу та розвитку творчих здібностей дітей.

Наприклад, прийом мистецька імпровізація дозволяє учням розглядати та відтворювати власні історії на основі мистецьких творів, що спонукає їх розвивати образне мислення та власну уяву.

Інтерактивне малювання дає можливість учням розширювати свої малюнки та композиції з власними ідеями, що розвиває їхній творчий підхід та допомагає розглядати різні аспекти творчості.

Методи проблемного навчання, рефлексії та самооцінки спонукають учнів вирішувати творчі завдання та аналізувати свої досягнення, розвиваючи вміння критично мислити та шукати інноваційні рішення. Метод фокальних об'єктів допомагає учням докладніше досліджувати конкретні аспекти мистецтва та акцентувати увагу на деталях, що сприяє розвитку спостережливості та творчого мислення.

Загалом, результати цього дослідження свідчать про важливість використання ігрового підходу та навчальних ігор на уроках образотворчого мистецтва для формування творчої активності учнів початкової школи. Вони підтверджують, що такий підхід може сприяти розвитку креативності, самовираження та загального розвитку дітей, що є важливими аспектами їхньої освіти і підготовки до майбутнього.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи питання формування творчої активності молодших школярів на уроках «Образотворчого мистецтва» засобами дидактичної гри, ми можемо зробити такі висновки:

1. З кожним днем актуальність і значущість поняття творчої активності учнів на уроках образотворчого мистецтва зростає. Творчість та творча активність сприяють створенню в школярів нових цінностей, розвитку їх особистості та світогляду. Основними аспектами визначення цих понять є здатність до створення нового, відображення реальності через образи та постійний розвиток суб'єкта. Аналіз шляху розвитку поняття показує, що творча активність є вродженою у кожної людини і може розвиватися впродовж усього життя. Важливо створювати умови для самостійного творення та пошуку відповідей на актуальні питання, які стимулюють мотивацію, емоційну виразність та когнітивний розвиток учнів. Результатом такої творчої активності є створення нових матеріальних та духовних цінностей, що сприяє загальному прогресу суспільства та розвитку особистості.

Творчість є важливою та необхідною складовою пізнавальної діяльності, і ця взаємодія відзначається взаємодоповнюваністю. Пізнання неможливе без творчого компонента, так і творча активність не може розвиватися без попереднього досвіду та пізнавальної діяльності. Творча активність є результатом постійних змін у світі та здатності людей адаптуватися до змінливого оточення. Взаємодія між особистістю та її оточенням включає у себе створення нових принципів, культурних витворів та зміну світосприйняття.

Творча активність визначається здатністю особистості до розв'язання суперечностей, які виникають зі зміною її потреб та ресурсів, які можуть їх задовольнити. Основною метою творчості є задоволення потреб, і це досягається шляхом створення оригінальних творів та інновацій. Дитяча

творчість та вияви творчої активності є важливими показниками розвитку творчої культури суспільства. Творчість формує нові матеріальні та духовні цінності, образи та знання, і має велике значення для розвитку індивідуальності та суспільства в цілому.

2. Гра має значний психологічний вплив на особистість дитини та може сприяти подоланню відчуття невдач у житті. Участь у ігровій діяльності розвиває у дітей здатність краще сприймати власні помилки та невдачі, що сприяє розвитку цілеспрямованості, впевненості в собі та власних можливостях. Гра сприяє розвитку фантазії в учнів, вільному вираженню думок та ідей. Зворотний зв'язок, який надає гра, дозволяє коригувати цілі, правила та суть гри під час діяльності, що активно впливає на процес навчання.

Гра дозволяє учням дивитися на світ з різних точок зору та приміряти на себе різні ролі, що сприяє розвитку емпатії та вміння співчувати і співпереживати іншим. Вона також сприяє розвитку загальних цінностей культури та норм поведінки учнів. Гра сприяє розвитку соціальних навичок учнів, включаючи навички спілкування, спільної діяльності та переконування інших учасників. Вона сприяє інтеграції учнів у соціум і розвитку їхньої власної життєвої позиції. Гра швидко включає пізнавальні процеси учнів і сприяє розвитку пам'яті. Вона дозволяє учням запам'ятовувати інформацію, таку як правила гри, елементи завдань та відповіді однокласників, навіть неусвідомлено.

Дидактичні ігри, або пізнавальні ігри, використовуються для навчання і виховання школярів і дозволяють закріпити знання, навички та вміння. Вони мають багатофункціональний характер, включаючи навчальну, виховну, комунікативну, розвиваючу, мотиваційну та інші функції.

Отже, гра в широкому контексті має суттєвий вплив на психологічний, соціальний та навчальний розвиток учнів, що робить її важливим компонентом освітнього процесу.

3. В сучасному освітньому середовищі важливо адаптувати навчання в школі до оновлених потреб суспільства та вимог нормативних документів. Забезпечення на уроках різноманітних видів творчої діяльності допомагає педагогам розвивати різні аспекти мислення та психічних станів дітей молодшого шкільного віку.

Дотримання психолого-педагогічних умов, визначених у стандартах та наукових дослідженнях, на уроках образотворчого мистецтва є ключовим для створення взірцевого уроку. Серед таких умов важливою є побудова уроку на основі зацікавленості та уподобань учнів, що сприяє підвищенню їхньої мотивації, а також створення сприятливої творчої атмосфери та підтримки позитивної співпраці в учнівському колективі. Існує три етапи формування пізнавального та творчого інтересу у молодших школярів. Перший етап спрямований на створення умов для зародження потреби в творчому вираженні емоцій. Другий етап передбачає розуміння мистецтва як частини життя та навчання. Третій етап орієнтований на практичне застосування здобутих знань у творчих діях.

Для стимулювання творчості учнів важливо використовувати інноваційні методи та техніки. Музика, застосована під час малювання, може впливати на творчий процес та стимулювати уяву. Створення колективних малюнків сприяє розвитку командної роботи та взаємодії між учнями. Важливо забезпечувати психологічну та фізичну безпеку дітей для сприяння розвитку творчої активності.

Педагоги повинні активно розглядати як внутрішні, так і зовнішні фактори, які можуть впливати на розкриття творчого потенціалу учнів. Використання нетрадиційних методів та прийомів сприяє активізації творчості та підвищенню мотивації учнів, сприяючи розвитку їх творчого потенціалу.

4. Формування творчої активності учнів початкової школи на уроках образотворчого мистецтва передбачає, що вчителі повинні постійно розширювати свою методичну скарбничку. Це вимагає від них готовності

застосовувати різноманітні педагогічні прийоми для сприяння розвитку творчості учнів. Враховуючи різний вік дітей, вчителі повинні використовувати різні методи навчання, оскільки здібності та інтереси школярів постійно змінюються. Використання методів для розвитку творчості у молодших школярів на уроках мистецтва поєднується з дидактичними іграми, прийомами, які підходять для цієї категорії учнів.

Метод проблемного навчання є одним з ключових інструментів стимулювання творчості молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва. Він спонукає учнів до активного пошуку рішень, творчого розв'язання завдань та спостережень.

Метод інтегрованого навчання допомагає вчителям створювати уроки, на яких діти активно взаємодіють та творять. Цей педагогічний підхід передбачає поєднання різних навчальних предметів з метою покращення розуміння мистецтва як цілісної системи.

Метод фокальних об'єктів допомагає залучити дітей до нестандартних рішень і підвищити їхній інтерес до мистецтва та навчання загалом, дозволяючи використовувати різні предмети, матеріали та ресурси.

Рефлексія та самооцінка є важливими методами для вдосконалення навчального процесу та розвитку творчої активності. Цей педагогічний підхід надає учням можливість оцінювати свою роботу та вдумливо аналізувати свої досягнення та помилки.

Перспективою наступних досліджень є: тривале дослідження впливу дидактичних ігор на рівень сформованості творчої активності в учнів початкової школи на уроках мистецького спрямування та розробки на базі отриманих результатів методичних рекомендацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аліксійчук, О. С. (2020). Проблемно-моделювальні ігри як засіб творчого розвитку учнів початкової школи на уроках мистецтва. *Педагогіка і психологія*, 3, 98-106.
2. Аліксійчук, О. С. (2020). Рольова гра як засіб активізації молодших школярів на уроках мистецтва. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 29, 101-110.
3. Андрощук, О. С. (2014). Комп'ютерні ігри як засіб розвитку творчих здібностей старших дошкільників. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія*, 34, 137-142.
4. Антонович, Є.А. (1996). Художньо-ігрова діяльність школярів на уроках образотворчого мистецтва. *Початкова школа*, 1, 13-15.
5. Артемова, Л. (2005). Вчись граючись. Тернопіль, 118.
6. Арутюнов, В. Х. & Мішин, В. М. & Свінціцький, В. М. (2005). *Методологія соціально-економічного пізнання: навч. посібник*. Київ: КНЕУ, 353.
7. Безчотнікова, А. О. (2016). Гра та її вплив на поведінку людини. *Інформаційне суспільство*, 23, 102-107.
8. Бех, І. Д. (2003). *Виховання особистості. Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади*. К.: Либідь, 280.
9. Біла, І.М. (2014). *Психологія дитячої творчості*. Київ.: Фенікс, 200.
10. Білодід, І. К. (1980). *Словник української мови: в 11 тт.* Київ: Наукова думка.
11. Біль, Я. (2021). Модель формування художньо-творчої активності майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі фахової підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2 (24), 51-56.
12. Бондар, Ю. В. & Бондарь, Ю. В. (2020) *Формування творчої активності молодших школярів засобами інтерактивних технологій*.

13. Борисова, Т. В. (2021). Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів на уроках мистецтва засобами гри. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 30, 126-140.
14. Букатов, В. М. (2004). Педагогічні таїнства дидактичних ігор: посібник. К.: Ред. загальнопед. газ., 126.
15. Бухлова, Н. (2013). Обдарована дитина. Психолого-педагогічний супровід. К.: Шкільний світ, 104.
16. Вайндорф-Сисоєва, М. Е. (2014). Педагогіка: підручник. Київ: Знання, 236.
17. Васильєва, О., Поклад, І. (2002). Розвиток творчої особистості дитини в образотворчій діяльності. *Мистецтво та освіта*, 2, 42-43.
18. Вишковський, І. (2004). Гра як метод активізації пізнавальної діяльності. *Психолог*, 21-22, 100-114.
19. Вікторенко, І. (2003). Особливості образотворчої діяльності молодших школярів. *Рідна школа*, 4, 61–63.
20. Волощук, І. С. (1998). Методи розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку. К.: Ін-т педагогіки АПН України, 160.
21. Воробйова, С. (2002). Дидактичні ігри в процесі навчання. *Рідна школа*, 5, 46–49.
22. Галузинський, В. М. & Євтух, М. Б. (2005). Педагогіка: Теорія та історія: навч. посібник. Київ: Вища школа, 237.
23. Гаркавенко, Н. В. (2007). Роль гри у розвитку творчих можливостей дітей. *Наука і освіта*, 4 (28), 34-37.
24. Гончаренко, С. У. (1997). Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 376.
25. Гурець, Н. Т. (2004). Педагогічні умови розвитку творчої активності молодших школярів у гуртковій роботі. Харків, 25.
26. Данилова, Л. (2002). Розвивати образотворчу активність учнів засобами гри. *Рідна школа*, 6, 18-20.

27. Данько, Н. (2013). Розвиток творчих здібностей молодших школярів. *Початкова школа*, 4, 1-2.
28. Дейч, О. (2000). Ігрова діяльність у вихованні навичок образотворчої діяльності молодших школярів. *Початкова школа*, 7, 37-38.
29. Демків, В. Г. (2021). Зв'язок креативності та творчої активності особистості. In The 11th International scientific and practical conference «Science and education: problems, prospects and innovations» (July 21-23, 2021) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2021. 393 p. (p. 124).
30. Демченко, І. (2002). Творчий розвиток молодших школярів засобами образотворчого мистецтва. *Рідна школа*, 6, 62-64.
31. Демченко, І. І. (2002). В. О. Сухомлинський про творчий розвиток молодших школярів через образотворче мистецтво. *Рідна школа*, № 12, 18–19.
32. Дзятківська, Г. О. (2015). Ігрові технології навчання в початковій школі: особливості використання. *Магістерський науковий вісник*, 23, 141-154.
33. Дудкевич, Т. В. (2016). Загальна психологія. Теоретичний курс: навч. посіб. Київ: Центр наукової літератури, 388.
34. Жижко, Т. (2002). Ігрові методи навчання – передумова інтелектуального розвитку особистості. *Рідна школа*, 6, 72-73.
35. Жорник, О. (2000). Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності. *Рідна школа*, 1, 27-28.
36. Зайченко, І. В. (2016). Педагогіка: підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 608.
37. Звєкова, В. (2023). Розвиток творчої активності дітей з особливими освітніми потребами під час гурткової роботи. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 1 (2 (106)).
38. Землянська, Е. Н. (2015). Теорія і методика виховання молодших школярів: посібник для студентів. Київ: Знання, 311.

39. Калінченко, І. (2012). Значення дидактичних ігор для розвитку пізнавального інтересу. *Початкова освіта*, 17, 5.
40. Кардаш, І. В. (2016). Театралізовані ігри як засіб формування творчої особистості дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 2, 88-92.
41. Киливник, В.М. (2016). Рольова гра як один з методів активного навчання студентів іноземній мові. *Науковий вісник «Практичний досвід»*, 2, 71-79.
42. Кравець, Н. М. & Гречановська, О. В. (2018). Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу ВНЗ. *Теорія і практика навчання*, 7, 3-7.
43. Карпенко, К. І. (2019). Формування у молодших школярів пізнавальної активності засобами гри. *Збірник статей учасників 37-ої всеукраїнської практично-пізнавальної конференції*, 9, 211-220.
44. Ковальчук, В. (2012). Психолого-педагогічні умови розвитку творчої особисті. *Обрії*, 2, 47-49.
45. Коновець, С. В. (2000). Образотворче мистецтво в початковій школі. К.: Знання, 80.
46. Копилковська, І. В., & Левенець, В. С. (2020). Дидактичні ігри як системний підхід у застосуванні форм та методів засвоєння учнями теоретичних знань. *Мистецька освіта майбутнього: методичні аспекти: зб. матеріалів*. Київ: ДНМЦЗКМО, 2020. 226 с.
47. Корнах, О. (2019). Розвиток творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку.
48. Котелянець, Ю. С. (2020). Формування творчої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі інтеграції мовленнєвої та образотворчої діяльності.
49. Котляр, В. П. (2006). Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. К.: Кондор, 200.

50. Кошель, А. В. (2019). Ігрові технології в освітньому процесі закладів дошкільної освіти. *Теорія і практика дошкільного навчання*, 2, 67-73.
51. Кудикіна, Н. (2006). Ігрова діяльність у початковій освіті. *Відкритий урок*, 3, 27-32.
52. Кузенко, П. Я., & Кузенко, О. Й. (2020). Мультидисциплінарний підхід у дослідженні проблеми розвитку творчої активності особистості. *ВВК* 35, 445.
53. Лабунський, А. В. (2020). Ігри та вправи для розвитку уваги, пам'яті та уяви при вивченні жанру натюрморт. *Запоріжжя*, 281.
54. Литвиненко, С. А. (2005). Малювання як засіб розвитку творчості молодших школярів. *Запоріжжя*, 79–83.
55. Масол, Л. М. (2006). *Методика навчання мистецтва у початковій школі*. Харків: Харвест, 256.
56. Омельчук, І. В. (2003). *Творчість у контексті розвитку людини*. К.
57. Падалка, Г. М. (2008). *Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін*. К.: Освіта України, 274.
58. Пальчевський, С. С. (2015). *Педагогіка: загальні засади педагогіки*. Київ: Каравела, 374.
59. Пантюх, О. І. (2021). Музично-дидактичні ігри на уроках музичного мистецтва. In *The 8th International scientific and practical conference "Actual trends of modern scientific research"* (March 14-16, 2021). MDPC Publishing, Munich, Germany. p. 432.
60. Передерій, О. Л. (2019). Засоби формування творчих здібностей дітей дошкільного віку у світлі сучасних освітніх реформ.
61. Плющик, Є. В., & Біляк, О. А. (2019). До питання розвитку творчої активності молодших школярів. *Науковий збірник «Молодий вчений»*, 8 (72), 71-73.
62. Присухін, С. І. (2016). *Філософія: навч. посіб.* Київ: КНЕУ, 361.

63. Романченко, Р. В. (2002). Особливості виконання творів образотворчого мистецтва молодшими школярами. *Мистецтво і освіта, №2*, 40–41.
64. Савченко, О. Я. (1998). Розвивай свої здібності. Навчальний посібник для молодших школярів. К.: Освіта, 180.
65. Сазонова, М. М. & Смагін, В.І. (2010). Дидактичні ігри на уроках образотворчого мистецтва. *Науково-дослідна робота студентів як чинники удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя, 3*, 128-131.
66. Сенько, Ю. М. (2019). Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів. *Педагогіка і психологія, 7*, 208-219.
67. Сидоренко, О. П. (2015). Філософія: підручник, Київ: Знання, 414.
68. Сітаров, С. А. (2014). Теорія навчання: навч. посібник. Київ: Знання, 342.
69. Станіславська, Г.П. (2007). Розвиток творчих здібностей школярів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 64.
70. Степанов, О. М. (2016). Основи психології і педагогіки: підручник. Київ: Знання, 321.
71. Столяр, В. І. (2015). Розвиток пізнавального інтересу молодших школярів у процесі вивчення математики. *Молодь і ринок, 7 (126)*, 71-76.
72. Стражник, Я. В. (2020). Сутність поняття «творча активність дошкільника». *Вісник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2*, 236.
73. Томашевський, В. (2000). Проблема та умови організації творчої роботи на уроках образотворчого мистецтва. *Рідна школа, 9*, 66-67.
74. Федорова, М. А. (2015). Сюжетно-рольова гра як засіб виховання моральних цінностей дошкільника: навч. посібник. Житомир: вид-во «Полісся», 164-170.
75. Шелестова, Л. (2003). Творчі здібності дорівнює креативність? Як допомогти дитині стати творчою особистістю. К.: Ред. загальнопед. газет, 22-26.

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальники для молодших школярів

1 клас

- 1) Які ваші улюблені кольори, і як ви їх використовуєте у своїх малюнках?
- 2) Розкажіть, як ви уявляєте ідеальний день?
- 3) Які предмети вам подобаються найбільше у школі, і чому?
- 4) Які речі в навколишньому світі вас найбільше цікавлять?
- 5) Як ви реагуєте на нові ідеї друзів?
- 6) Які ігри або завдання ви самі виградали?
- 7) Що вас найбільше надихає?
- 8) Розкажіть про якийсь свій малюнок або роботу, на яку ви особливо пишаєтеся.
- 9) Які казки ви любите найбільше? Можете розповісти власну казку?
- 10) Чи є у вас улюблені герої казок чи коміксів? Розкажіть про них.
- 11) Що вас найбільше зацікавило б вивчати чи досліджувати у майбутньому?
- 12) Які ваші мрії та плани щодо розвитку своєї творчої активності?

2 клас

- 1) Який твій улюблений малюнок, який ти намалював останнім часом?
- 2) Як ти називаєш свої вигадані історії чи оповіді?
- 3) Які герої твоїх оповідань? Розповідай про одного з них.
- 4) Як ти робиш у свій вільний час?
- 5) Як ти можеш виглядати світ навколо тебе, якщо він був казковим?
- 6) Які іграшки ти виградав (чи створив) самостійно?

- 7) Які предмети або явища в природі здаються цікавими для тебе?
- 8) Як ти реагуєш на нові завдання або проблеми, які потребують розв'язання?
 - 9) Як ти подумав би назвати новий вид казок, який ти можеш вигадати?
 - 10) Як би ти описав своєму другові, як виглядає казкова історія, яку ти придумав?
 - 11) Які фарби, кольори або матеріали ти вподобаєш використовувати під час малювання або рукоділля?
 - 12) Які можливі проекти або ідеї ти б хотів втілити в життя, використовуючи свою творчість?

3 і 4 клас

1. Що ви робите, коли вам нудно під час довгої подорожі автобусом?
 - а) Читаю книгу
 - б) Малюю чи роблю записи в щоденнику
 - в) Співаю пісні
2. Як ви відсвяткували б свій день народження, якщо б у вас не було обмежень?
 - а) Влаштував би художню виставку зі своїми картинами
 - б) Організував би театральний виступ
 - в) Запросив би всіх друзів на вечірку з концертом
3. Що вас найбільше цікавить в природі?
 - а) Рослини і квіти
 - б) Тварини і їх поведінка
 - в) Метеорологія і погода
4. Як ви вигадуєте нові історії для гри з друзями?
 - а) Пишу сценарій і розподіляю ролі

- б) Вигадаю на ходу і додаю несподівані повороти
 - в) Використовую власний досвід і реальні події
5. Що ви вирішили б створити, якщо б отримали коробку з різними матеріалами інструментами?
- а) Розмалював би яскраві картини
 - б) Збудував би модель будівлі або робота
 - в) Створив би унікальні прикраси чи іграшки
6. Як ви реагуєте на проблеми, які здаються невирішеними?
- а) Шукаю нові шляхи і рішення
 - б) Роблю паузу і думаю, як вирішити проблему
 - в) Переживаю і не можу зосередитися
7. Яка область мистецтва вас найбільше приваблює?
- а) Малювання і графіка
 - б) Театр і акторське мистецтво
 - в) Музика і музичне виконання
8. Як ви відчуваєте себе, коли вам дають можливість вибрати тему для проекту в школі?
- а) З нетерпінням чекаю, щоб розпочати дослідження
 - б) Маю кілька ідей і вибираю найцікавішу
 - в) Запитую поради вчителя або друзів
9. Як ви ставитеся до використання комп'ютерів та програмування?
- а) Обожаю програмувати і створювати власні проекти
 - б) Іноді граю в комп'ютерні ігри, але не програмую
 - в) Мало цікавлюся комп'ютерами і технологіями
10. Що вас найбільше вразило у виставці мистецтва чи музеї?

- а) Малюнки і скульптури
- б) Історія і розповіді про експонати
- в) Архітектура і дизайн приміщення

11. Як ви реагуєте на виклики та конкурси?

- а) Беру участь і роблю все можливе, щоб перемогти
- б) Приймаю виклик, але не переживаю за результат
- в) Уникаю викликів і конкурсів

12. Що ви вважаєте своєю найбільшою творчою досягненням або проектом, на який ви пишаєтеся?

- а) Моя малюнок або робота, над якими я працював
- б) Моя роль в театральному виставі чи концерті
- в) Моя музична композиція або виконання пісні

Додаток Б

План-конспект уроку образотворчого мистецтва

Тема. Петриківський розпис. Композиція «Казкова квітка Петриківки!»

Мета: розширити знання учнів про види декоративно-ужиткового мистецтва, ознайомити учнів з роботами відомих народних майстрів та деякими видами мазків, як «гребінчик», «зернятко» та «перехідний мазок», удосконалювати навички створення нескладних композицій. Розвивати образне, творче мислення, художній смак, фантазію та уміння створювати візерунки з елементів петриківського розпису. Виховувати інтерес та любов до народного мистецтва.

Обладнання: для учнів: підручник, простий олівець, гумка, пензлики, гуаш, стакан для води, серветки; для вчителя: презентація, підручник «Образотворче мистецтво. 4 клас», репродукції картин.

Тип уроку: комбінований.

Клас: 4

План уроку

1. Організація класу до уроку.

1.1. Створення сприятливого психологічного комфорту.

1.2. Перевірка готовності учнів до уроку.

2. Актуалізація опорних знань учнів.

2.1. Вступна бесіда.

2.2. Створення проблемної ситуації.

2.3. Оголошення теми і мети уроку і мотивація навчальної діяльності.

3. Вивчення нового матеріалу.

3.1. Розповідь вчителя з елементами бесіди.

3.2. Перегляд відео про петриківський розпис.

3.3. Робота з додатковою наочністю.

3.4.Робота з підручником, альбомом-посібником.

3.5.Розповідь вчителя про види мазків петриківського розпису.

4.Вступний інструктаж і практична самостійна діяльність учнів.

4.1.Підготовчі вправи.

4.2.Поетапне зображення композиції вчителем з поясненням.

4.3.Практична робота учнів.

4.3.1.Фізкультхвилинка

4.3.2.Індивідуальна допомога окремим учням.

4.4.Оцінювання, коментування та виставка найкращих робіт учнів.

5.Підсумок уроку.

5.1.Підсумкова бесіда.

5.1.1.Гра «Продовж речення».

5.2.Прибирання робочих місць.

5.3.Домашнє завдання.

Хід уроку

1. Організація класу до уроку.

1.1. Створення сприятливого психологічного комфорту.

- Доброго дня, учні. Мене звать Анастасія Сергіївна, і я буду проводити сьогодні урок з образотворчого мистецтва. Але спочатку заплющте очі і під звуки природи відпочиньте, підготуйте себе до роботи на уроці. Перед вами простягається уквітчана галявина. Вона майорить різними кольорами, але на ній ростуть не справжні квіти, а чарівні.

1.2. Перевірка готовності учнів до уроку.

- Молодці. Розплющте очі і перевірте чи у вас є все необхідне. Вам сьогодні на уроці потрібно мати: підручник, пензлики, простий олівець, гумку, фарби гуаш, стакан для води і серветки для рук, якщо хтось забруднить їх.

2. Актуалізація опорних знань учнів.

2.1. Вступна бесіда.

- Для того, щоб дізнатися що за чарівні квіти ростуть на галявині потрібно згадати що таке декоративно-ужиткове мистецтво.

- Правильно, декоративно-ужиткове мистецтво – це мистецтво виготовлення і художнього оформлення виробів побутового призначення.

- Які предмети декоративно-ужиткового мистецтва є у вас вдома, у ваших бабусь? Наприклад, я вдома маю декілька вишиванок і один старий килим. (У моєї бабусі є розмальований посуд, також в неї є дерев'яні писанки)

- Чому ви вважаєте ці предмети творами декоративно-ужиткового мистецтва? (Тому що малюнки прикрашають речі, які ми використовуємо в побуті)

- Молодці, всі відповідали вірно.

2.2. Створення проблемної ситуації.

- Ми на минулому уроці говорили про петриківський розпис. Розгадайте ребус і дізнайтеся, що ми будемо малювати в цій техніці.

Додаток №1

- Так, відгадкою ребусу є слово «квіти». Тому ви, напевно, вже здогадалися чому саме чарівні квіти ростуть на галявині? Чому вони чарівні? (Тому що вони намальовані у техніці петриківський розпис)

2.3. Оголошення теми і мети уроку і мотивація навчальної діяльності.

- Сьогодні у нас досить серйозний урок: ми дізнаємося більше про техніку петриківського розпису. Також ми станемо майстрами, які володіють художнім смаком, творчим мисленням і фантазією, і намалюємо декоративну композицію із рослинними мотивами.

3. Вивчення нового матеріалу.

3.1. Розповідь вчителя з елементами бесіди.

- Ми будемо малювати сьогодні у новій для нас техніці. Декоративний розпис – це не лише оздоба житла, а й особливий символічний код українського мистецтва, в його основі лежить любов до рідної землі, людей.

У цьому виді декоративно-ужиткового мистецтва найповніше втілені естетичні уявлення, ключові цінності й художня культура української нації.

- Хтось знає чому цей вид розпису називають саме петриківським? (Не знаємо)

- Про це ми дізнаємося прослухавши цікаву легенду.

Легенда про петриківський розпис

На берегах мальовничої річки Чаплинки розкинулося село. В ньому жила велика трудолюбива родина, але дуже бідна. Якось навесні вся родина поїхала на ярмарок. Старшу дочку Оксану залишили вдома. Впоравшись з домашніми справами, дівчина побачила чисто побілену стіну. Дочка згадала батьків і вирішила зробити щось дуже гарне. Вона зробила фарби: зелену – із листя папоротника, жовту – з відвару польових трав, червону – з відвару буряка. Щоб фарби стали кращими, вона розвела їх з жовтком. Дівчина вирізала рогозину для малювання. І сталося диво. На стіні враз розцвіли польові квіти, зачервоніли мальви, кетяги калини, спалахнули жовтим цвітом соняхи. Через ці дивовижні малюнки село стало відомим. Село це називалося Петриківка. Тому й малюнки стали називати петриківськими. Ось так з'явився петриківський розпис.

- З чого Оксана зробила фарби? (Оксана зробила фарби із різних відварів овочів та листя рослин)

- Яку фарбу дівчина зробила з листя папоротника? (Зелену фарбу) А з відвару польових трав? (З відвару польових трав – жовту) Яку фарбу Оксана зробила з відвару буряка? (З відвару буряка Оксана зробила червону фарбу)

- Оскільки ми будемо малювати квіти. Нам потрібно дізнатися, що символізують петриківські квіти.

- Це символ пишності природи, її розкішного цвітіння, щедрості плодів. Щоб наголосити на цьому, майстри вдаються до фантастичних перебільшень та перетворень квітів. Секрет їхнього розпису багато в чому залежить від саморобних пензлів.

- Перегляньмо відео про унікальність цього розпису.

3.2. Перегляд відео про петриківський розпис.

<https://www.youtube.com/watch?v=y5ZBk8ydhmg>

Додаток №2

- Що цікавого та нового про петриківський розпис ви дізналися із відео? (Про те, що кожного року оновлювали малюнки на будинках....)
- А чим в давнину малювали цей розпис? (Малювали розпис пальцями, очеретяними паличками, пензликами із вистриженої котячої шерсті)
- Чи довговічними були малюнки на домітках в давнину? (Ні, мешканці кожного року оновлювали розписи)
- Куди занесено петриківський розпис? (Петриківський розпис занесено до Списку культурної спадщини людства ЮНЕСКО)
- Молодці.

3.3. Робота з додатковою наочністю.

- Погляньте на слайд. Автором цієї картини є Тетяна Пата. Її твори надзвичайно красиві та життєрадісні.

Додаток №3

- Що зображено на картині? (На картині намальована калина та пташка)
- Так, правильно, ця картина має назву «Зозуля на калині». Зверніть увагу які кольори використовує художник? (Художник використовує теплі і холодні кольори – червоний, жовтий, зелений)
- Наступна картина Марії Кравець під назвою «Степове літо». Характерною особливістю традиційної композиції Петриківки – розташування в центрі трьох великих квіток, а з боків менші за розміром квіточки та пуп'янки.

Додаток №4

- Які кольори переважають на картині? (На картині переважають червоні, жовті, оранжеві та зелені кольори)

- Квіти є декоративними чи реальними? (Квіти є декоративними) Як ви це визначили? (Автор намалював квіти за власною фантазією, тому вони не виглядають реальними)

- Ця картина називається «Квітучий край». Автором цієї картини є Валентина Дека. Що намальовано на ній? (На ній намальовані квіти, жар-птиця та метелики)

Додаток №5

- Що розташовано посередині картини? (Посередині картини розташована велика червона квітка і жар-птиця)

- Молодці.

3.4. Робота з підручником, альбомом-посібником.

- Розгорніть свої альбоми на сторінці 19. Погляньте на картину Юлії Поробей «Квіти». Що на картині привертає вашу увагу найперше? (Мою увагу привертають три великі квітки)

Додаток №6

- Які кольори художник використовує? (Художник використовує червоний колір, фіолетовий, оранжевий і зелений)

- Наступна картина також має назву «Квіти». Які тут переважають кольори? (На цій картині переважають зелений та червоний кольори)

Додаток №7

- Молодці.

3.5. Розповідь вчителя про види мазків петриківського розпису.

- Як і багато років тому і тепер, всі декоративні композиції, створені у Петриківці, мають спільну основу – однакові елементи «гребінчик», «зернятко», та «перехідний мазок». Прослухайте та перегляньте відео про те, як виконується кожен елемент.

- «Зернятко» - це простий мазок, форма якого залежить від форми пензлика. Він є одним з основних елементів петриківського розпису. Наносяться «зернятка» круглим пензлем, що при намочуванні у фарбу збирається на кінчику в голочку.

- Перегляньте відео як правильно виконувати цей мазок.

<https://www.youtube.com/watch?v=j9LJN2DITck> (фрагмент відео)

Додаток №8

- «Гребінчик» - це мазок, який починається з потовщення. Його роблять натиском пензля і закінчують тоненьким вусиком. Покладені кілька таких мазків нагадують гребінець.

Додаток №9

- «Перехідний мазок» накладається одним пензлем, але двома фарбами. Спочатку пензель вмочують в одну фарбу (наприклад, у червону), а потім в другу (наприклад, у жовту). Такий мазок утворює витончені переходи від одного кольору до іншого.

- Ми зараз переглянемо відео, де народна майстриня демонструє виконання «перехідного мазку»

<https://www.youtube.com/watch?v=NtIXkO5xN7E> (фрагмент відео)

Додаток №10

4. Вступний інструктаж і практична самостійна діяльність учнів.

4.1. Підготовчі вправи.

- Для роботи нам потрібні пензлики, простий олівець, гумка, фарби гуаш, стакан для води і серветки для рук, якщо хтось забруднить їх. Але спочатку потрібно повторити правила роботи з фарбами:

1)Перед початком роботи необхідно підготувати робоче місце: розкласти фарби, папір. Для роботи з фарбами налити воду у стаканчик.

2)При роботі слід сидіти вільно і прямо. Не горбитись.

3)При роботі з фарбами слід уникати їх попадання в очі, до рота, у ніс.

4)Не забруднювати обличчя, одяг.

5)Не можна пробувати фарби на смак.

6)Протягом уроку необхідно стежити за чистотою рук і робочого столу.

7)Після закінчення роботи прибрати приналежності на місце і вимити руки.

- Молодці, дотримуйтеся цих правил під час роботи. Спробуємо створити декілька мазків різних видів.

- Кладемо аркуш білого паперу горизонтально і тренуємося малювати мазки петриківського розпису.

- Перший рядок малюємо «зернятко». Для цього можна використовувати фарбу будь-якого кольору. Починаємо в лівому кінці аркуша. Корпусом пензлика натискаємо і створюємо форму краплі. Потрібно старатися робити «зернятка» однакового розміру і на однаковій відстані, щоб композиція мала гарний вигляд. Повторюємо мазок в рядок до правого кінця аркушу.

- Молодці, опускаймося нижче і паралельно рядку із «зернятками» малюємо рядок «гребінчиків». Цей мазок ми починаємо із потовщення, натискаємо на початку сильніше, потім закінчуємо тоненьким вусиком, який виконуємо легким дотиком пензля. Малюємо також рядок «гребінчиків».

- Останнім мазком буде «перехідний мазок». Він малюється так, як і «гребінчик». Спочатку пензель вмочують в одну фарбу, а потім тільки кінчик в іншу. Такий мазок утворює красиве поєднання кольорів і їхній ніжний перехід. Також починаємо з лівого краю аркуша малювати рядок «перехідних мазків».

4.2. Поетапне зображення композиції вчителем з поясненням.

- Молодці, ми вже готові створювати власну композицію у техніці петриківського розпису.

- Діти відкладіть аркуші паперу на яких малювали перед цим. Розгорніть альбом і уважно слідкуйте за послідовністю виготовлення композиції.

Додаток №11

- Покладіть свій альбом на стіл вертикально і почнімо роботу. Спочатку ми простим олівцем намічаймо стебла квітки та великі квіти-цибульки. Цибулькою називають зображення квітки збоку, що подібне до

розрізаної навпіл цибулини. В мене на малюнку три квітки, ви можете збільшити їх кількість і розміщувати зовсім по-іншому.

- Далі ми позначаємо листя і маленькі квіти-розетки – це круглі чи овальні квіти. Старайтеся заповнити композицію різними елементами, щоб вона була багатою на деталі.

- Тепер ми можемо зобразити декоративні пелюстки на наших квітах-цибульках. Ці пелюстки ми потім зафарбуємо різними видами мазків.

- Наступним кроком буде вибір кольорів. Я обрала теплі кольори: червоний, жовтий і трішки оранжевого. Для листя я обрала темно-зелений, світло-зелений і жовтий колір. Після того як обрали кольори розмальовуємо декоративні квіти і листя різними видами мазків, які ми тренувалися малювати. Я розмалювала деякі листки квітки «перехідним мазком». Спочатку я вмочила в світло-зелену фарбу пензлик, а на кінчик нанесла темно-зелену, так в мене утворився листок із двох кольорів, які ніжно поєднуються і переходять із світлого в темний. Ви також можете розмалювати пелюстки квітів-цибульок «перехідним мазком», поєднуючи червоний з оранжевим чи жовтим кольором. Все наша композиція з квітів у техніці петриківського розпису готова.

- Малюючи композицію будьте уважними, і не забувайте правила роботи з фарбами.

4.3. Практична робота учнів.

4.3.1. Фізкультхвилинка

4.3.2. Індивідуальна допомога окремим учням.

- Діти, кому не вдається правильно намалювати або розмалювати, піднесіть руку, я допоможу вам. І ми виправимо помилки.

4.4. Оцінювання, коментування та виставка найкращих робіт учнів.

- Молодці, всі справилися із нашим сьогоднішнім завданням. Тому зараз ті, хто вже намалював малюнок піднесіть його і покажіть іншим. Найкращі роботи отримають смайлик, який показує клас, а інші - усміхнений.

- Смайлик, який показує клас отримують, тому що їх роботи виконані акуратно. Також елементи композиції розміщені вірно і не виходять за межі аркушу, фарби підібрані красиво. У своїх роботах виявили креативність та уяву.

- Смайлик, який посміхається отримують, тому що деякі фарби змішалися, аркуш недостатньо заповнений елементами композиції. Ваші малюнки також красиві, тільки на наступному уроці старайтеся малювати більш акуратніше.

5. Підсумок уроку.

5.1. Підсумкова бесіда.

- Молодці, ви всі активно працювали сьогодні, але підведемо підсумки уроку граючи у гру «Продовж речення»

5.1.1. Гра «Продовж речення».

- Ви повинні продовжити речення. Тож почнемо:

- Тема сьогоднішнього уроку ... (Петриківський розпис. Композиція «Казкова квітка Петриківки!»)

- Традиційну композицію в петриківському розписі створюють на основі таких кольорів ... (На основі теплих кольорів: червоного, жовтого та оранжевого)

- Я запам'ятала такі види мазків ... (Я запам'ятала такі види мазків: «гребінчик», «зернятко», «перехідний мазок»)

5.2. Прибирання робочих місць.

- Молодці, наш урок підходить до завершення, тому ви зараз усе прибираєте, виливаєте воду із стаканчика, миєте пензлі і витираєте руки.

5.3. Домашнє завдання.

- Ті, хто не завершив свої композиції, закінчать вдома.

- До побачення, діти. Гарного дня.

Додаток №1

Додаток №2

Посилання на відео:

<https://www.youtube.com/watch?v=y5ZBk8ydhmg>

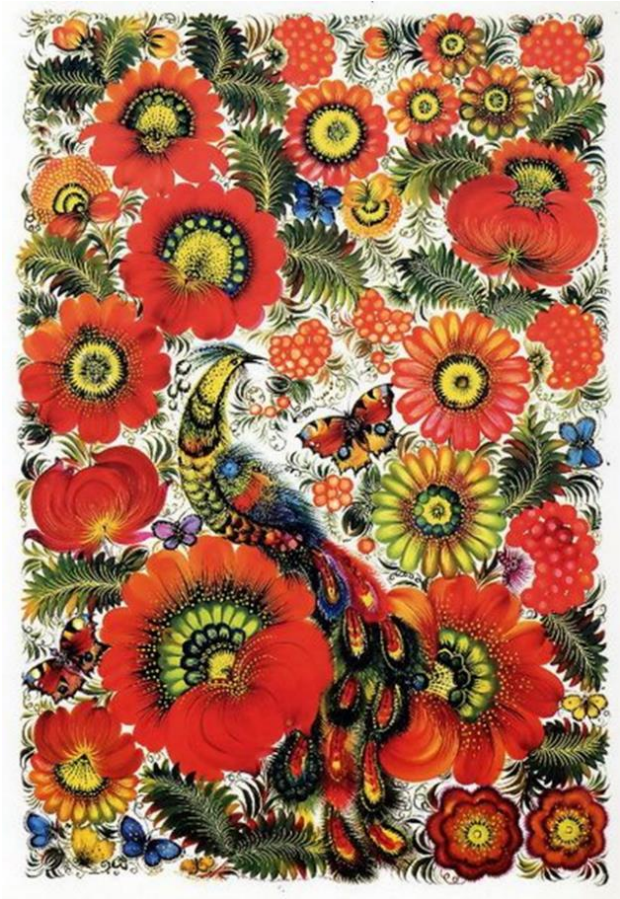
Додаток №3

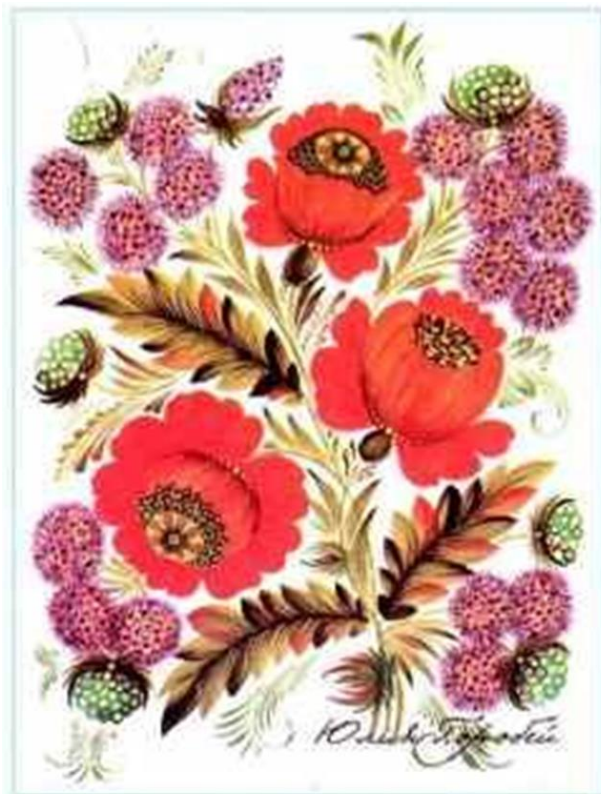
Додаток №4

Додаток №5

Додаток №6

Ю. Поробей. «Квіти»

Додаток №7

М. Яненко. «Квіти»

Додаток №8

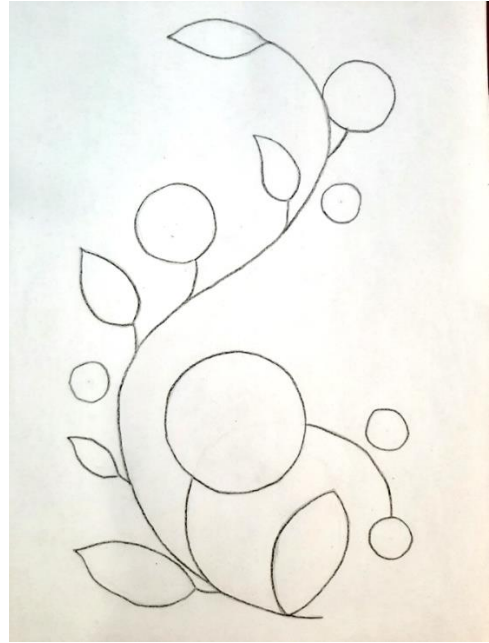
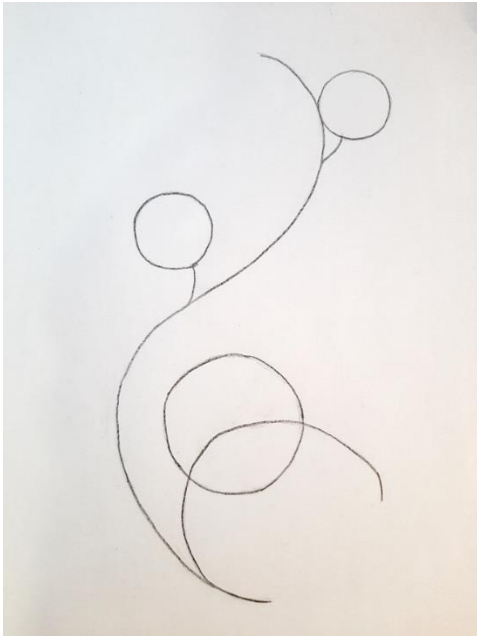
Додаток №9

Додаток №10

Додаток №11

Додаток В

Дидактичні ігри та ігрові ситуації

1 клас

Гра «Будь уважний»

Гра проводиться на макроетапі «Організація класу до уроку», а саме на мікроетапі «Перевірка готовності учнів до уроку». Вона залежить від виду образотворчої діяльності.

Дидактичне завдання: перевірити готовність учнів до уроку, узагальнити знання дітей про обладнання відповідно до виду образотворчої діяльності, розвинути увагу та швидке мислення.

Зміст: вчитель називає назву обладнання, предметів, а учні, якщо вони є на парті плескають в долоні. Усі потрібні матеріали та предмети готуються на перерві. Наприклад, проводиться урок ліплення:

- Я називаю назву предмета, а ви, якщо вони є у вас на парті плескаєте в долоні.

- Підручник (плескають), фарби, пензлик, пластилін (плескають), альбом з образотворчого мистецтва (плескають), клей, дощечка для пластиліну (плескають), ножиці, стеки щоб різати пластилін (плескають), кольоровий папір, серветка (плескають).

- Що ми сьогодні будемо робити ? (Ліпити з пластиліну)

- Всі готові до уроку, молодці!

2 клас

Гра «Впізнай пейзаж»

Гра проводиться на уроці «Природа в мистецтві» з практичним завданням роботою в кольорі «Морський пейзаж». Перед грою потрібно згадати що це за жанр – пейзаж і які бувають пейзажі: міськими, сільськими, морськими та гірськими.

Дидактичне завдання: повторити та узагальнити знання про пейзаж та його види, розвивати увагу та командний дух.

Дидактичний матеріал: 3 набори карток з ілюстраціями картин.

Зміст: клас ділиться на 3 команди відповідно рядам. Команда отримує набір карток із ілюстраціями пейзажів з яких учні повинні обрати тільки ті, які стосуються їхнього завдання. Наприклад, перша команда обирає тільки міські пейзажі, друга – тільки морські, третя – гірські. Кількість карток має бути середньою, щоб діти не сильно відволікалися до 15 ілюстрацій.

(Додаток №1)

3 клас

Гра-імпровізація «Казкова вистава»

Гра-імпровізація проводиться на уроці «Театральна маска» з практичним завданням виготовлення театральної маски тварини до казкової вистави.

Дидактичне завдання: розвинути вміння імпровізувати та висловлювати думки, уяву та творче мислення.

Дидактичний матеріал: театральні маски тварин, виготовленні учнями.

Зміст: вчитель пропонує скласти колективну казку після виконання учнями практичного завдання. Обираються активні учні, які хочуть зіграти у виставі, а решта класу з вчителем складають короткий початок і кінець казки. Героями казки стають ті звірі, яких виготовили учні. Тому після колективно складеного початку, учні-актори імпровізують. Середня кількість акторів повинна не перевищувати 7-8 героїв.

4 клас

Гра «Хрестики-нулики»

Гра проводиться на уроці з практичним завданням роботою в кольорі, а саме створення натюрморту «Щедрість рідної землі». Перед грою потрібно повторити всі жанри образотворчого мистецтва.

Дидактичне завдання: повторити та узагальнити знання про жанри образотворчого мистецтва, розвинути увагу та критичне мислення.

Дидактичний матеріал: 2 набори карток (12 карток) із ілюстраціями різних жанрів, великий ватман розграфлений для гри, який прикріплюється на дошку, комплект магнітів для дошки.

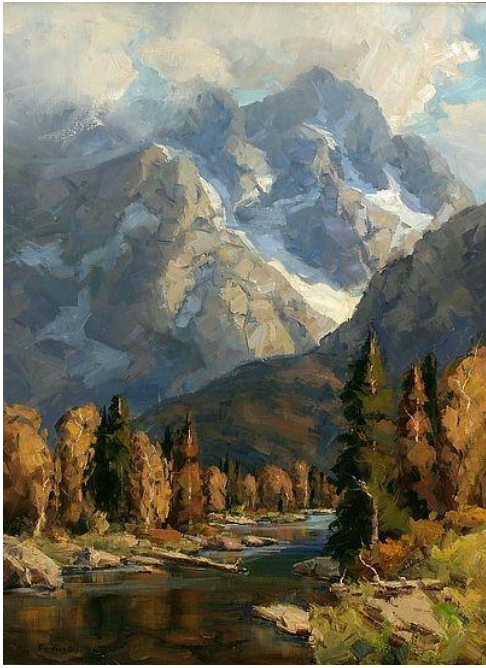
Зміст: клас ділиться на дві команди. Кожна обирає символ, яким буде грати. Наприклад, команда «Нуликів» обирає тільки натюрморти, якими потім буде грати, а команда «Хрестиків» - пейзажі. Потім гравці обирають із наборів тільки потрібні ілюстрації на це завдання учням виділяється 2 хвилини. Сама гра «Хрестики-нулики» відбувається на дошці. На ватман представники кожної команди причіплюють обрані ними відповідні ілюстрації. Під час цього вчитель може задавати такі питання:

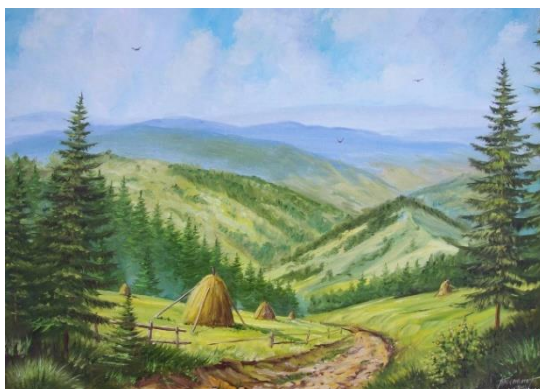
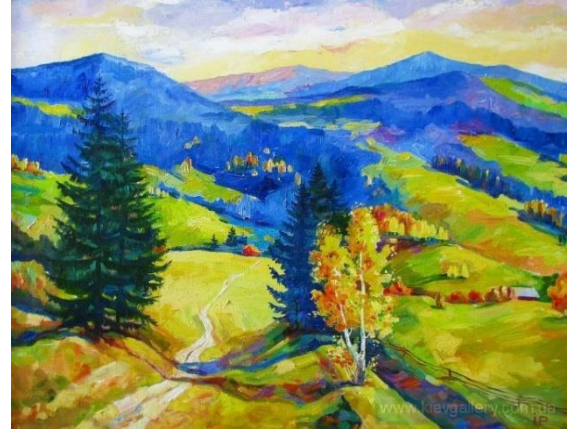
- Чи є ця ілюстрація натюрмортом (пейзажем)?
- Які деталі на ілюстрації підказали, що вона належить до натюрморту (пейзажу)?

В кінці виграє та команда, яка не тільки склала правильно «хрестики» і «нулики», але й не помилилася у виборі ілюстрацій до запропонованого на початку жанру. (Додаток №2)

Додаток №1

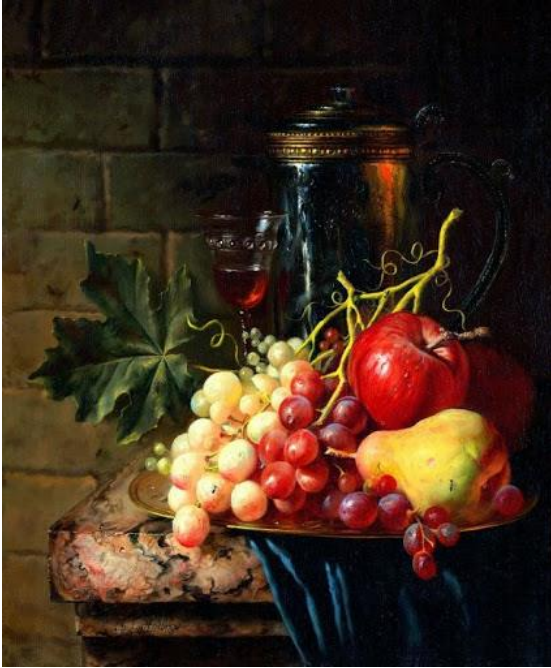

Додаток №2

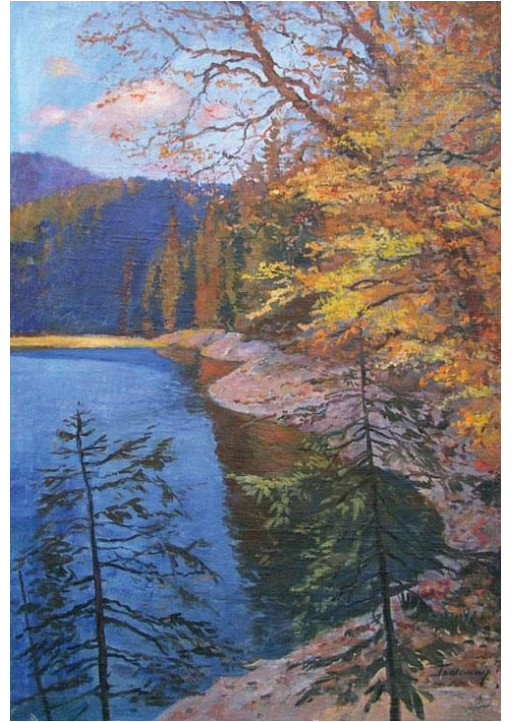
Портрети

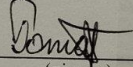
Натюрморти

Пейзажі

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів
мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

Роман А.С.